KISA AMA HIZLI

Bir Öz Eleştiri Denemesi

KA, zaman okulunda...

KISA AMA HIZLI YÜRÜYÜŞ

KA, zaman okulunda...

Bir
Öz Eleştiri
Denemesi

Kalkınma Atölyesi Zaman Okulunda

Kısa Ama Hızlı Yürüyüş / Bir Öz Eleştiri Denemesi

Katkı koyanlar Carel Zwollo
Cemre Yaşkeçeli
Deniz Kesmez
Ertan Karabıyık
Kurtuluş Karaşın
Mahmut Sevgi
Murat Günel
Özgür Çetinkaya
Özsel Beleli
Rıza Çağatay
Sinem Bayraktar
Yücel Çağlar

Tasarım Kurtuluş Karaşın

Basım Altan Matbaası

Birinci Basım : 1000 adet, Mart 2018 - Ankara

Bu çalışma, Kalkınma Atölyesi gönüllüsü Yücel Çağlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya Kalkınma Atölyesi ortak ve gönüllüleri katkı koymuştur.

Bu yayın bir kamu malıdır. Bir kısmı veya tamamının alıntı yapılabilmesi ve çoğaltılabilmesi için Kalkınma Atölyesi'nden izin alınmasına gerek yoktur.

KALKINMA ATÖLYESİ

+90 (541) 457 31 90 www.ka.org.tr info@ka.org.tr / kalkinmatolyesi
Çankaya Mah. Üsküp Cad. No: 16/14 Çankaya - Ankara / Türkiye

İçindekiler

ÖNSÖZ 5

SUNUŞ 9

BİRİNCİ BÖLÜM: Ülkemizde Artık Bir KA Var! 12

- KA nasıl kurulmuştur? 14
- KA, nasıl bir kooperatifçilik evreninde kurulmuştur? 18
- KA, gerekli bir birliktelik midir? 22
- KA, nasıl bir birlikteliktir? 26
- KA, başarılı olabilmiş midir? 30

İKİNCİ BÖLÜM: KA'da Öz Eleştiri Zamanı 38

- Yazılı amaçları, KA'nın kimliğini yeterince tanımlıyor mu? 44
- KA'nın "sosyal kalkınma" yaklaşımı ne anlama geliyor? 48
- KA, gerçek anlamda bir "kooperatif" olabilmiş midir? 54
- Ka'da da planlama geleneği oluşturulamaz mı? 60
- KA'da yüceltilmesi gereken gönüllülük müdür, gönülleme midir? 62
- KA'da başarım düzeyinin ölçütleri neler olabilir? 66
- KA'da iç yönetsel düzenlemelere gerek var mıdır? 68

KA'DA DA... 70

SORULAR SORULAR SORULAR... 72

EKLER 76

- Ek 1: KA için Özsorgulama Soruları 76
- Ek 2: KA için Özsorgulama Çerçevesi 78
- Ek 3: Kalkınma Atölyesi Grubu VII. Toplantı Raporu'ndan (30 Kasım 2003) 81
- Ek 4: Kalkınma Atölyesi Ortakları Giriş ve Aylırış Tarihleri ile Yön. ve Den. Kurulu Üyelikleri 83

Sorgulanmamış bir yaşam yaşamaya değmez

(Sokrates)

Önsöz

"Zaman öğreticidir!"
"Zaman en iyi öğretmendir!"

Çoğu kişinin bildiği bu önermelerin açılımı, akla, yanıtlanması hiç de kolay olmayan birçok soruyu getiriyor. Sözgelimi, zaman;

- her zaman öğretici midir?
- herkes için öğretici midir?
- kimler için öğretici olabilir?
- kimlere neler öğretir?
- öğretse ne olur, öğretmese ne olur?

Ancak, bu soruların pek azı sorulur; çok daha azı da yanıtlanır. Akla gelebilecek bir başka soru ise zamanın öğreticiliğinin, öğretmenliğinin yol açtığı maliyetler olabilir. *"Olabilir"*, gerçekte oldukça olasılıklı bir söylem; kesinlikle *"olur"* çünkü; üstelik bu maliyetlerin, yine iyimser bir söylemle, *"kimileri"* ödenemeyecek nitelikte olabilir. Böyle de olsa, bu maliyetlerin göze alınması gerekir. Göze alınmadığından mıdır nedir, çoğunlukla böylesi sorgulamalardan kaçınılır ya da sonuçları görmezden gelinir. Kalkınma Atölyesi, böylesi bir kolaycılığa kaçamazdı. Kaçmadı da...

"Öz eleştiri yanılgı savardır!", göz önünde bulundurmaya özen gösterdiğimiz bir başka önermedir. Gerçekten de; gerektiğince yapılabildiğinde, öz eleştiri, yapan kişi ya da kuruluşu yanılgılara karşı koruyabilir. Gerektiğince yapılabilmesi hem cesaret, yanı sıra, özgüven hem de tarih ve yöntem bilgisi gerektirir.

Öz eleştirinin dayanağı, her şeyden önce, geçmiş bilgisidir; temel ilkeleri özgüven, nesnellik, önyargısızlık, açık yürekliliktir; gözlem, veri, yazılı ve görsel belge, yaşanmışlıklar ise başlıca araçlarıdır. Bizler, kendi *"öz eleştirisini"* oluşturabilecek ve etkin olarak işletebilecek deneyime, bilgi ve beceriye sahip olduğumuza inanıyoruz.

Gerçekte, henüz *"genç"* ama *"az zamanda önemli etkinlikler gerçekleştirebilmiş"* bir gönüllü birliktelik olduğumuzun bilincindeyiz. Ancak; etkinliklerimizi *"kooperatif"* gibi, ülkemizde şimdilik *"modası geçmiş"* sayılan örgütsel bir yapılanmayla yürütmeye çalışırken, çeşitli sorunlar, yetersizliklerle de karşılaştık.

Ek olarak; öngördüğümüz çalışmaların tümünü öngördüğümüz biçimde yaşama geçirebildiğimizi, dolayısıyla, amaçladıklarımızı tümüyle gerçekleştirebildiğimizi söyleyemeyiz. Ne var ki, böyle de olsa, gelecekten yana umudumuzu, hayallerimizi henüz yitirmedik. Ülkemizin hayallere sahip, umutlu yanı sıra yaratıcı ve üretken yurttaşlara gereksinmesi olduğuna inanıyoruz. Bu nedenle birlikteliğimizi geçmişimizden, deneyimlerimizden yeni dersler çıkararak sürdürmeyi hedefliyoruz. Dünyamızın, özellikle ülkemizin içinde bulunduğu koşullar ile kısa ya da orta dönemin olası gelişmelerinin de bunu zorunlu kıldığını düşünüyoruz.

Öte yandan; insanoğlunun en güçlü yanlarından, becerilerinden birisinin de umut edebilmek olduğunu söylemek, gereksiz bir abartma mıdır? Olmadığını, dahası, umutlu olabilmenin, insanoğlunun varlığını sürdürebilmesinin de önkoşullarından birisi olduğunu düşünüyoruz. Atalarımızın *"umut yoksulun ekmeğidir"* dediği gibi sözgelimi; sizlerin de bizler gibi, Metin Eroğlu'nun *"Uyan"* başlıklı şiirindeki şu dizeleri başucu yapmanızı öneririz:

"Hadi uyan
Aydınlığa çık da çil gözlerin ışısın
İlkyazlar sıcağı biriksin yüreğine
Yoksul olsan da uyan
Garip olsan da uyan
Madem ki güzelsin, güzeli yaşatmak için
Madem ki iyisin, iyiliği yaşatmak için
Madem ki umutlusun, umudu yaşatmak için."

Böyle düşünmeseydik eğer önce Kalkınma Atölyesi'ni oluşturur, sonra da **Sınırlı Sorumlu Kalkınma Atölyesi Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama, Üretim ve İşletme Kooperatifi'**ni kurar mıydık? Artık kısaca **Kalkınma Atölyesi** ya da **KA** olarak andığımız **Kooperatif,** ortak umudumuzun bir ürünüdür; kalkınmanın en yaşanabilir yolunu bulma, geliştirme umudumuzun...

"Kalkınma Atölyesi Zaman Okulunda...", umudumuzu gerçekleştirme yolculuğumuzda sürekli olarak yenilenerek güçlenme arayışımıza destek sağlayabilecek bir öz eleştiri belgesidir. Başka bir söyleyişle; *"Kalkınma Atölyesi Zaman Okulunda..."*nın, gerçekleştirebildiklerimizin yerindeliğini, gerçekleştirme biçimlerinin uygunluğunu; kısacası, geçmişimizi çeşitli yönleriyle sorgulayabilme; sorgulama sonuçlarını dost bildiklerimizle de paylaşabilme isteğimizi ortaya koyduğunu

düşünüyoruz. Böylece daha mutlu, özgüvenli, hızlı yürüyebileceğimize; üretebildiklerimizin amaçlarımızın gerçekleşmesine daha işlevsel katkıları olabileceğine inanıyoruz. Ve geleceği bu sonuçlardan yola çıkarak planlamak için eksiklikleri giderme, zayıflıkları güçlendirme, hedefleri sağlamlaştırma için yeni yollar arama hedefimizi gözden geçiriyoruz.

Eğer bu düşüncemizde yanılmıyorsak, karşılığını almayı hak ediyoruz demektir; bu bağlamda alabileceğimiz en anlamlı karşılık ise içtenliğimize inanmanız olacaktır.

Kalkınma Atölyesi
Yönetim Kurulu

Fotoğraf: Emel Sarıgül

Giriş

KA henüz *"yeniyetme"* bir birlikteliktir. Bu nedenle, çok kısa sayılabilecek geçmişi, nesnel değerlendirmelerin yapılabilmesini; bu amaçla gelişkin sorgulama tekniklerinden yararlanılmasını güçleştirmiştir. Buna karşılık, *"yeniyetmeliği"*, KA'nın geçmişine hoşgörülü, daha da önemlisi, yol açıcı biçimde yaklaşılmasını hem olanaklı hem de gerekli kılmıştır. Açıktır ki, bu gereği en iyi KA'nın kuruluşuna, yanı sıra, çalışmalarına doğrudan ya da dolaylı olarak katılan ya da katkıda bulunanların yerine getirebileceği düşünülmüştür. Doğrusu, KA, bu yönden şanslı bir birliktelik; umudunu, ilk yıllardaki coşkusunu henüz yitirmemiş *"KA'cılar"* şimdilerde de var ve çoğunluğu oluşturuyor. Bu şansın olabildiğince iyi kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Başlangıçta, KA'nın oluşum sürecine, çalışmalarına doğrudan ya da dolaylı olarak katılan ya da katkıda bulunanların bir arada bulunabileceği bir ortamda toplu tartışmaların yapılması düşünülmüştü. Ancak, *"KA'cıların"* kimilerinin iş düzenleri ve yoğunlukları, yurt dışında olmaları, kimilerin ise olası isteksizlikleri göz önünde bulundurularak bu düşünceden vazgeçildi. Bu kez, değerlendirmelerinin, görüş ve önerilerinin yazılı olarak alınması çabasına girildi. Bu amaçla bir *"özsorgulama çerçevesi"* oluşturularak *"KA'cılara"* gönderilmiş; öngörülen süre içinde az ama oldukça kapsamlı, anlamlı ve yol açıcı yanıtlar alınmıştır. Bu yanıtlar topluca değerlendirilebilecek biçimde düzenlenerek *"KA'cılara"* geri gönderilmiştir. Bir araya getirilebilmesi olanaksız olan *"KA'cılar"* birbirlerinin düşüncelerini öğrensin; gerekli, yararlı görülürse yeni ya da karşıt değerlendirmeler yapılabilsin istenmiştir. Ne yazık ki, bu istek, gerçekleşmemiş; hiçbir *"KA'cıdan"* yeni bir değerlendirme gelmemiştir. Bu da, çeşitli yönleriyle sorgulanması gereken bir durumdur:

KA her şeyden önce gönüllü bir birlikteliktir; oluşum sürecine ve çalışmalarına katılan ya da katkıda bulunanlar, bu süreçlerde gönüllü olarak var olmuşlardır. Öyleyse, *"öz-sorgulama çerçevesi"* gönderilen KA'cıların neden pek azı bir değerlendirme yapmıştır?

Ek 1'de de görüldüğü gibi, yapılan değerlendirmeler birbirinden çok farklıdır. Böyleyken, özsorgulama sonuçları gönderilen KA'cıların neden hiçbiri yeni bir değerlendirme yapmamıştır; öteki KA'cılarla tartışmaya girmemiştir?

Fotoğraf: Emel Sarıgül

Akla gelebilecek yanıtlardan birisi *"adamsendecilik"* ya da kırgınlık, küskünlük ise eğer, bu, KA'nın geleceği yönünden üzerinde önemle durulması gereken bir durumdur. Bir başka yanıt ise, nedeni ne olursa olsun, *"KA'da gerektiğince kurumsallaşama sorunu vardır"* olabilir. Açıktır ki, gerçekten de varsa eğer, bu olumsuzluğun da aşılması gerekiyor.

Öte yandan; bir başka sorgulamanın ise *"müşterilere"* (hedef kitlemize?) yönelik olarak yapılması düşünülmüş; bir tür *"verilen hizmetlerden hoşnutluk araştırması"* tasarlanmıştı. Ancak, bu araştırma çeşitli nedenlerle gerçekleştirilemedi.

Özsorgulama dışında; KA'nın tüm yazılı belgelerinin de (Yönetim Kurulu ile Genel Kurul kararları, iç ve dış yazışmalar, tartışma tutanakları, dönemlik çalışma raporları vb) incelenmesi gerekli görülmüştür. Henüz *"yeniyetme"* olmasına karşın KA, son derece düzenli bir belgeliğe sahiptir. Bu bağlamda, özellikle, henüz *"Kalkınma Atölyesi Grubu"* iken, 30 Kasım 2003 tarihinde gerçekleştirilen *"VII. Toplantı Raporu"*nda özetlenen tartışmaların göz ardı edilmemesi gerekiyor. Bu raporun *"Örgütlenmeye Dönük Sorular ve Tartışma Konuları"* başlığı altında ele alınan sorun alanları (Ek 2) kapsamında yapılan tartışmalar, KA'nın uzun yolculuğuna ne denli hazırlıklı çıkıldığının kavranması yönünden de son derece anlamlı.

Türkiye’de Artık Bir KA Var!

Çoğu kişi henüz bu gerçeğin farkında değil belki. Ancak, hoş bir söylemle, bilenler bilir; binbir umutla, gönüller dolusu coşkuyla oluşturulmuş; gerçekten de *“az zamanda büyük işler başarmış”* bir birliktelik var ülkemizde: KA! Ne yazık ki, en azından şimdilik başka bir örneği de yok! Oysa olması gerekiyor.

KA

nasıl
kurulmuştur?

Türkiye, nüfusu 80 milyonu geçmiş; akıl almaz çeşitlilikte ekolojik koşullara, kültürel çeşitliliğe, tarihsel varsıllık ile çeşitli yönlerden yaşamsal önemde yersel konuma sahip; bu nedenle de bitmez tükenmez sorunları çözmesi gereken güzel ve güzelliklerini toplumuna çok daha iyi sunabilecek bir ülke. Yapılacak, yapılması gereken, yapılabilecek çok *"iş"* var bu ülkede. Daha çok bilgi üretilmesi, üretilen bilginin daha hızlı yaygınlaştırılması, yanı sıra, çok daha yüksek bir verimlilikle değerlendirilmesi, uygulanması gerekiyor. Gerçekte, bu gereğin yerine getirilmesine katkıda bulunabilecek kişi ve kuruluşlar var; var ama üretici olanlar ile tüketiciler uygun ortamlarda ve zamanlarda, yanı sıra, uygun koşullarla gerektiğince bir araya gelemiyor, getirilemiyor. Nasıl gelebilir, getirilebilirler? Bu, bilgi üretim ve yayımını kendisine dert edinmiş çoğu kişi ile kurumun yanıtlamaya çalıştığı, yanıtlayabildiği kadarıyla gereğini yapmaya çalıştığı bir soru. Kısaca tanımlamak gerekirse, KA, bu doğrultudaki gönüllü arayışlar sırasında ortaya çıkmış bir deneyimdir. Bu deneyimin, ülkemizin içinde bulunduğu koşullarda ne denli başarılı olabileceğini, kalıcı olabileceğini zaman gösterecek. Yalnızca zaman mı; hayır, zamanın yanında KA'da emek ve gönül verenlerin başarımları da belirleyici olacak. KA'nın kuruluş süreci, yanı sıra, çok kısa sayılabilecek bir zaman içinde gerçekleştirebildikleri ile gerçekleştirme biçimi, gelecekten yana umut veriyor.

Bilindiği gibi, her yolculukta atılan ilk adımlar son derece belirleyici olabiliyor. Hazırlıklar gerektiğince yapılmadığında ise yolculuk ya gidilecek yere ulaşılamadan bitiriliyor ya da bir karabasana dönüşebiliyor. Henüz Kalkınma Atölyesi Grubu'yken 2003 yılında kaleme alınan "*VII. Toplantı Raporu*"nda, KA'nın yolculuğuna nasıl bir hazırlıkla başlandığı da açıklıkla ortaya konmuş[1]; kısaca anımsanmasında yarar var:

Grup süreci nasıl başladı?

> Grup süreci, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakülte'li bir grup gencin Ertan Karabıyık'la yaklaşık bir buçuk yıl önce Pamuk Toplama İşinde Çalışan Çocuklar Temel Araştırması kapsamında bir araya gelmeleri ile başladı. Tanışmalarından kısa bir süre sonra ortak bir çalışma içinde beraber olma fırsatını bulan bu kişiler ileriye dönük beraber çalışmanın da temellerini de atmış oldular. Sözü geçen çalışma bittikten sonra, ileriye dönük bu çalışmaya benzer ne tür çalışmalar yapılabilir sorusu bu kişileri belirli bir tarzı olan bir grubun oluşturulmasına yöneltti. Ortak yapılan başka çalışmalar, uzun tartışmalar ve sohbetlerin sonrasında grup fikri Mayıs 2003 yılında Kalkınma Atölyesi adıyla somutlaştı.

---

1 Belirtildiğine göre, bu değerlendirmeler Ertan Karabıyık, Özgür Arun, Özgür Çetinkaya, Tuğba Atalar, Gürsel Gündoğdu ile Bengi Uğuz'un katıldığı bir tartışmada yapılmıştır.

Neler yapıldı?

Mayıs 2003 yılında gerçekleştirilen ilk toplantıya katılan grup üyeleri bütün gün yaptıkları toplantıyla şu anda üyesi bulunduğumuz atölyenin çalışma ve yönetim modelini geliştirdiler. Atölye felsefesinin ve ilkelerinin belirlenmesine yönelik taslak bir dosya oluşturdular. Bugüne kadar atölye altı gündemli toplantı organize ederek sistemli çalışmayı sürdürdü. Dosyalama sistemi kuruldu ve böylece atölyenin arşivi oluşturulmuş oldu. Yapılan tüm yazışmalar, toplantı raporları, üyelerin katıldığı toplantılar, harcamalar bu dosyalar altında sistemli bir hale getirildi. Bir proje ve proje fikirleri dosyası oluşturuldu. Buraya alınan projelerden bazıları geliştirilerek fon arayışı için çeşitli kuruluşlara gönderildi. “Kalkınma Kuruluşları Rehberi”, “Karafakılılar”, “Kalkınma Programları Haritası”, fon arayışı için çeşitli kurumlara gönderilen projelere birkaç örnektir. Atölye kısa zamanda bir dokümantasyon birimi oluşturarak 100’ün üzerinde kitap, 100’e yakın dergi ve raporla beraber yaklaşık 65 CD’lik bir yayın arşivi geliştirdi. Son altı ay içerisinde kendisini tanıtmak ve içinde bulunduğu evreni tanıyabilmek amacıyla birçok kişi ve kurum görüşmesi gerçekleştirdi ve üyelerinin gelişimine katkısı olacağına inandığı birçok toplantıya katıldı. Atölye, altı kişi ile başladığı yolculuğuna yeni dört üyenin daha katılımıyla yolculuğuna devam etmektedir.

Gelinen son durum nedir?

Beraber gerçekleştirdiğimiz bu yolculukta ise şimdilerde bir yol ayrımında bulunmaktayız. Önümüzde iki seçenek bulunmakta, bunlardan birincisi, atölye olarak informel bir şekilde yola devam etmek; ikincisi ise, yine atölye olarak formel bir yapı ile yolumuza devam etmek. Yol ayrımına geldiğimiz dönemde yaptığımız toplantılarda, kişisel görüşmelerimizde formel bir yapılanmanın ileriye dönük bizim için daha yararlı olacağını kabul ettik. Formel yapı modeli arayışımızda önümüzde çok fazla seçenek yoktu. Şirket, dernek, vakıf veya kooperatif modellerinden birini seçmek zorundaydık. Yine beraber yaptığımız tartışmalarda "kooperatif" modelinin felsefemiz açısından daha anlamlı olduğuna karar verdik ve bugüne, yani son karar gününe geldik.

Destekçilerin ve kişilerin gruba yaklaşımı

Kooperatif modeli gündemimize girdiğinden beri birçok kişisel ve kurumsal görüşme yaptık. Bu görüşmelerde öncelikle atölyemizi tanıttık. Neler yapmak istediğimiz, nasıl yapmak istediğimizi uygun gördüğümüz kişi ve kurumlarla paylaştık. Kooperatif modelinden bahsettik, bu modelin altını nasıl dolduracağımızı anlattık ve gelen olumlu-olumsuz eleştirilerle düşüncemizi daha da berraklaştırmaya çalıştık. Yaptığımız bu görüşmelerden aldığımız çoğu geri bildirim olumlu ve cesaretlendirici oldu. Kısacası atölye fikirleri ve yaklaşımıyla belirli bir beklentiyi ve tarzı yaratabildi. Bu görüşmelerden ortaya çıkan en önemli sonuç ise formel bir yapılanmanın bu evrende olmazsa olmaz olduğuydu. Yoksa hareket alanımız oldukça dar olacaktı ve atölye kendi geliştirdiği projelerde bile başka örgütsel yapılar içerisinde erimek zorunda kalacaktı.

Kooperatif biçimi yapılanmaya karar verilmiş artık. Oysa, yine *"bilen bilir"*; ülkemizde kooperatif kurulması hem kolay hem de zor bir süreçtir: Kolaydır çünkü bu alanda yapılması gereken iş ve işlemler hem ayrıntılı biçimde düzenlenmiş hem de hukuksal dayanaklara kavuşturulmuş, gerekli kurumsal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Sözgelimi; Anayasanın 171. maddesinde; *"Devlet, millî ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır."* kuralına yer verilmiş; ilk kez 1969 yılında çıkarıldıktan, sonra on üç kez değiştirilen, (bu değişikliklerin yedisi 2001'den sonra gerçekleştirilmiştir) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, yanı sıra, çeşitli tüzük ve yönetmelikler günümüzde de yürürlüktedir. Kısacası, alışılagelen amaçlar söz konusu olduğunda, "herkes" kooperatif kurabilir. Ancak, ne yazık ki, bu düzenlemeler, kooperatiflerin hem kuruluş hem de etkinlikleri sırasında gündeme gelen çeşitli zorlukların aşılabilmesine yetmiyor. Söz konusu zorluklar, ilgili Bakanlık/Genel Müdürlük yönetiminde hazırlanan **Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı 2012-2016** ile bu "plan" uyarınca hazırlandığı belirtilen **Türkiye Kooperatifçilik Raporu 2014**'te açıklıkla belirtilmiştir.

Öte yandan, alışılagelenden farklı amaçlar söz konusu olduğunda kooperatifleşmek hiç de kolay olmamıştır. Başka bir söyleyişle; 2000'li yılların Türkiye'sinde, KA'nın Ana Sözleşmesi'nin 6. maddesinde açıklanan; *"...doğal çevrenin korunması, kadının konumunun güçlendirilmesi, çocuk işçiliğiyle mücadele, Avrupa Birliği'ne entegre sürecine katkı, yakın bölge ülkelerindeki sivil toplum kuruluşlarıyla kalkınma iş birliğinin geliştirilmesi ve de kalkınma deneyimlerinin bu ülkelerin her düzleminde paylaşılması... Kısaca kalkınmanın sosyal, ekonomik ve ekolojik boyutlarının ulusal ve uluslararası düzlemde ele alınması..."* amaçlı bir kooperatif kurmak yeterince sabırlı ve kararlı çabaları gerektirmiştir. Yine de bu çabalara girilmiş; Kooperarif kurulurken birçok bürokratik sıkıntıyla karşı karşıya kalınmış, ancak kurucu ortaklar bundan yılmamış ve 2004 yılının sonuna gelindiğinde, **SS Kalkınma Atölyesi Bilim, Eğitim, Kültür, Araştırma, Uygulama, Üretim ve İşletme Kooperatifi,** tüzel kişiliğine kavuşmuş (3 Kasım 2004); 27 Kasım 2004 günü ilk toplantısını; 3 Nisan 2005 günü de Birinci Olağan Genel Kurulu'nu gerçekleştirmiştir. Böylece, bilebildiğimiz kadarıyla KA, ülkemizde, kimi yayınlarda 35, kimilerindeyse 25 etkinlik alanındaki toplam 72,6 bin kooperatif arasında tek "*araştırma-geliştirme kooperatifi*" olarak yerini almıştır[2].

---

[2] Türkiye Kooperatifçilik Raporu 2014; TC Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, 2015, Ankara; Sayfa 15.

KA

nasıl bir kooperatifçilik evreninde kurulmuştur?

2000'li yıllar... Belki de tarihimize devletin, toplumun, bireylerin her yönüyle dönüştüğü, daha doğru bir söyleyişle, köklü biçimde dönüştürülmeye çalışıldığı bir dönem olarak geçebilecek yıllar... İyi ya da kötü, nasıl nitelendirilirse nitelendirilsin, her dönüşüm çoğunlukla alışılmadıkların yaşandığı süreçlerdir.

2000'li yıllarda yaşanan dönüşüm süreçleri ise çoğunlukla toplumun tüm sınıf ve katmanları tarafından aynı biçimde algılanmamış ve değerlendirilmemiştir. Kimi sınıf ve katmanları kaygılandıran bu dönüşümler kimi sınıf ve katmanları tarafından bilinçli ya da bilinçsiz olarak hoşnutlukla karşılanmış ve çeşitli biçimlerde desteklenmiştir. Bu ayrışma, yaşamın hemen hemen her alanında yaşanır olmuş; giderek de keskinleşmiştir.

Bilindiği gibi, böylesi dönemlerde yerleşik değer yargıları anlamsızlaşır, toplumsal ve kültürel yapılar, kurumlar işlevlerini yitirir; yanı sıra, olağan işleyişlerini göremez duruma gelir. Buna karşılık, gündeme gelen yeni değerler, kavramlar, kurumlar vb, ancak göreceli olarak daha uzun bir zaman içinde yerleşebilir ve yaygınlaşabilir. Bu nedenle, söz konusu dönüşümlerin, en azından kısa dönemli toplumsal ve kültürel altüst oluşlara yol açması kaçınılmaz olur.

KA, ülkemizde böylesi altüst oluşların her alanda yaşandığı bir dönemde kurulmuştur. Dolayısıyla, KA'nın "*zaman okulundaki*" başarımının değerlendirilmesi sırasında bu gerçeğin göz önünde bulundurulması yöntemsel bir zorunluluktur.

Öte yandan KA, kooperatifleşme yönünden de "ilginç" sayılabilecek koşullarda kurulmuştur. Söz gelimi, yalnızca sayısal görünüme bakılırsa, kooperatifçiliğin ülkemizde oldukça yaygın bir örgütlenme biçimi olduğu söylenebilir. Örneğin; Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün saptamalarına göre ülkemizde 2010'lu yıllarda; yüzde 69'u yapı (konut, sanayi sitesi, toplu işyeri) alanında olmak üzere 26 etkinlik alanında toplam 84 bin 300 kooperatif ile 8,1 milyon kooperatif ortağı; 598 kooperatif birliği ile 21 bin birlik üyesi kooperatif; 13 kooperatif merkez birliği ile 233 merkez birlik üyesi kooperatif birliği bulunuyor[3].

Bu, bir bakıma olağan karşılanması gereken bir sonuçtur. Ülkemizde kooperatifçilik hareketinin yüz elli yıla yakın bir geçmişi vardır. Ek olarak, devlet, özellikle Cumhuriyet döneminde çeşitli çabalara girmiştir.

Örneğin, kooperatifçiliğin gelişmesine yönelik; Anayasal kurallar koymuş; çok sayıda hukuksal düzenleme yapmış; bakanlık, genel müdürlük düzeyinde örgüt-

---

[3] Ancak, aynı belgede açıklandığına göre; "Türkiye'de 2014 yılı sonu itibarıyla kayıtlı kooperatif sayısı 72.563 ortak sayısı 7 milyon 373 bin 224 olup, kooperatiflerin tamamı faal durumda değildir." (Sayfa 12) Öte yandan; Türkiye Milli Kooperatifler Birliği'nin 2015 yılı Faaliyet Raporu'na göre ise, ülkemizde 25 etkinlik alanında ortak sayısı toplam 6 milyon olan 32 bin 400 bin kooperatif bulunuyor.(Kaynak: Türkiye Milli Kooperatifler Birliği 2015 Yılı Çalışma Raporu ve 2016 Yılı İş Programı, Sayfa 43).

KA, ülkemizde böylesi altüst oluşların her alanda yaşandığı bir dönemde kurulmuştur. Dolayısıyla, KA'nın **"zaman okulundaki"** başarımının değerlendirilmesi sırasında bu gerçeğin göz önünde bulundurulması yöntemsel bir zorunluluktur.

lenmeler gerçekleştirmiş; azımsanmayacak boyutlarda para, araç gereç, tesis gibi destekler sağlamış; öğretim, araştırma, eğitim vb. alt yapısal izlenceleri geliştirip uygulamış; strateji ve eylem planları, yanı sıra, 2012 yılında "*Kooperatiflerin amaçlarını gerçekleştirmek için hazırlayacakları projeleri desteklemek ve teşvik etmek, teşvik ve desteklere yönelik düzenlemeler yapmak*" amacıyla "Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı" (KOOP-DES) hazırlamıştır.

Doğaldır; zaman içinde, devletin bu yöneliminin amaçları, kapsamı ve yoğunluğu siyasal iktidarların niteliklerine koşut olarak farklılaşmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise kooperatifçilik hareketinin ülkemizde temel sayılabilecek sorunlarının henüz tümüyle çözümlenemediği söylenebilir. Bu gerçek, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün 2012 yılında hazırladığı **Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2016)**'nda da açıklıkla dile getirilmiştir:

"...başarılı dünya örneklerine göre Türkiye'nin yaşadığı eksiklik, aksaklık ve yetersizlikler aşağıdaki başlıklar altında sıralanmıştır:

- Eksik üst örgütlenme nedeniyle, kooperatiflere yönelik eğitim, finansman, denetim, danışmanlık, teknik ve yasal destek sunumu yetersizdir.
- Türkiye'de kooperatiflerin, "Milli Gelir, Üretim, İstihdam, Yatırım, Dış Ticaret" rakamları içindeki payı ile faaliyet gösterdikleri sektör içerisindeki payları yeterince bilinememektedir.
- Türkiye'de kooperatifler ancak sayısal açıdan (kooperatif sayısı) bir gelişme gösterebilmiş, güçlü bir kooperatifçilik yapısı ve anlayışı oluşmamıştır.
- Toplumun kooperatifleşme oranı düşüktür.
- Türkiye'de daha çok konut yapımı ve tarım alanında yoğunlaşan kooperatifçilik, diğer ülke uygulamalarında olduğu gibi perakende, kredi-finans, sigortacılık, enerji üretimi, eğitim, sağlık gibi sektörlerde yer alamamıştır." (Sayfa 31)

Bu durumun çeşitli nesnel nedenleri var kuşkusuz: Sözgelimi; ülkemizde, her türlü dayanışma, güç ve iş birliği amaçlı birliktelikler de çoğunlukla ya tümüyle piyasa odaklı ya da ideolojik yaygınlaşma beklentili yapılanmalara evrimleştiği söylenebilir. Öyle ki, bu süreçte, yüzyılların dayanışmacı kültürleri toplumsal yaşamdaki belirleyiciliğini, çoğunlukla ayırdına bile varılamadan yitirmiştir. Bu gelişmeler, doğal olarak, kooperatifleşme çabalarını da etkilemiştir.

KA, böylesi bir kooperatifçilik evreninde kurulmuştur.

KA

gerekli bir
birliktelik midir?

Ülkemizin bilgi üretim ve yayım alt yapısına ama daha çok da düzenine bakılırsa, KA, gerekli bir birlikteliktir:

- Yüksek Öğretim Kurumu'nun "*Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri*" verilerine göre, ülkemizde 2016 -2017 döneminde; 183 üniversitede bulunuyor ve bu üniversitelerde 1635 fakülte, 476 yüksek okul, 955 meslek yüksek okulu, 673 enstitü ve 17.622 bölümde toplam 151.763 öğretim üyesi/görevlisi, okutman, uzman, araştırma görevlisi çalışmıştır.

- Türkiye İstatistik Kurumu'nun *Araştırma Geliştirme Faaliyetleri İstatistikleri* 2014" verilerine göre ülkemizde 83 bin kişi; "*Araştırma Geliştirme Faaliyetleri İstatistikleri 2015*" verilerine göre ise 91 bin 700 kişi "araştırmacı" olarak çalışmıştır. (Bu sayılar yüksek öğretim kurumlarında çalışanlarla birlikte 196 bin 300 ile 224 bin 300 kişi)

- Çeşitli bakanlık, genel müdürlük, belediye gibi kamu kuruluşlarının, sendikalar ile meslek örgütlerinin, dernek ve vakıfların, yanı sıra, özel sermayeli kuruluşların bilgi üretmek ve yaymak amacıyla etkinlikte bulunan birimleri bulunmaktadır; bu birimlerde yüzlerce araştırıcı ve eğitmen işlendirilmektedir.

- Bilgi üretimcisi ve yayımcısı kişi ve kuruluşlar ile birimler her yıl binlerce yayın üretmekte; çeşitli eğitsel etkinlikler düzenlemektedir.

Çok haklı olarak; "*Bu koşullarda KA gibi bir kuruluşa neden gerek duyulsun ki*?" akla gelecektir. Bu soruya anlamlı bir yanıt, ilgili kuruluşların hazırladığı çeşitli kaynaklarda yararlanılarak verilebilir. Örneğin;

Onuncu Kalkınma Plan 2014-2018[4]:

"Ülkemiz 2010 yılı itibarıyla toplam bilimsel yayın sayısı bakımından dünyada 18. sırada olmasına rağmen, bu yayınların nüfusa oranı bakımından 45. ve yayınlara yapılan ortalama atıf bakımından ise AB ülkeleri arasında son sıralarda yer almaktadır.

Kaydedilen gelişmelere rağmen AR-GE ve yenilik için ayrılan kaynakların hem miktarının hem de istenilen faydaya dönüşmek üzere etkinliğinin artırılması ihtiyacı devam etmektedir."

4 TC Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Ankara 2013, Sayfa 86.

Fotoğraf: Kurtuluş Karaşın

TÜBİTAK Ulusal Akademik Ağ ve Bilim Merkezi (ULAKBİM)[5]:

"2010-2015 döneminde en çok yayın üreten ülkelerin ABD (3.660.831), Çin (1.678.221) ve İngiltere (904.456) olduğu görülmektedir. Türkiye bu dönemde 204.216 yayınla 18. sırada yer almakta ve 3,30 etki değeri ile Dünya yayın toplamına yüzde 1.5 oranında katkıda bulunmuştur."

"ABD, Çin ve Almanya bu dönem içerisinde bütün yıllarda ilk üç içerisinde yer almakta, sıralamada ilk 13 ülkenin fazla değişmediği görülmektedir. İran 2010 yılında 20. sırada iken, 2015 yılında 16. yer alarak yayın sayısını yüzde 67,09 arttırdığı görülmektedir. Yine aynı dönemde Suudi Arabistan 2010 yılında 41. sıradaki bilimsel yayın sayısını 2015 yılında 24. sıraya taşıyarak yüzde 286'lik artış sağlamıştır. Türkiye bu dönemde 22. sıradan 21. sıraya çıkmış olup, yayın sayısını yüzde 25 arttırmıştır. "

TÜBİTAK Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016[6]:

"Amaç D1.1: AR-GE ve yenilik kapasitesinin güçlü olduğu alanlarda AR-GE ve yenilik kaynaklı ekonomik kazanımların artırılması

Stratejiler: AR-GE ve yenilik kapasitesinin güçlü olduğu alanlarda;

D1.1.1 Derinlemesine analizlerin alt sektörleri de kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesi;

D1.1.2 Hedef odaklı yaklaşımlarla insan kaynaklarının geliştirilmesi;

D1.1.3 Bilginin yayılımını ve ticarileşmesini artırmak amacıyla paydaşların (üniversite-kamu-sanayi) bir araya geldiği platformların etkinleştirilmesi, disiplinler arası araştırmaların artırılması ve araştırma sonuçlarının paylaşımının teşvik edilmesi".

Benzer başka belgelerde de sergilenen gereklerin, en azından öteden beri bilinen kurumsal düzenlemelerle aşılamayacağı açıktır. Başka bir söyleyişle; ülkemizde bilgi üretim ve yayım alanındaki sorunların artık gelenekselleşmiş yaklaşım ve düzenlemelerle kalıcı biçimde çözümlenebilmesi olası değildir; farklı yaklaşımlara ve düzenlemelere gerek vardır. KA, bir yanıyla da, bu gereğin yerine getirilmesine karınca kararınca katkıda bulunma amacının gönüllü bir ürünüdür.

---

5 TÜBİTAK ULAKBİM CABİM Cahit Arf Bilgi Merkezi cabim.ulakbim.gov.tr/wp-content/uploads/sitesi/4/2016/07/Dünya-Ülkeler-ve-Gruplar-Bilimsel-Yayın-Sayısı/2010-2015.pdf; Sayfa 1, 8-9. (Erişim 21 Ocak 2017)

6 TÜBİTAK, Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016, Ankara, 2010; Sayfa 7

KA

nasıl bir
birlikteliktir?

En son 2014 yılında yayımlanan tanıtım kitapçığında yapılan açıklamalar ile Ana Sözleşmesi'nde yer verilen kurallar bu soruyu açık biçimde yanıtlamaktadır. KA'nın "*Genel Amaçlar*" ile "*Amaçlara Yönelik İlkeleri*" tanıtım kitapçığında şöylece açıklanmıştır:

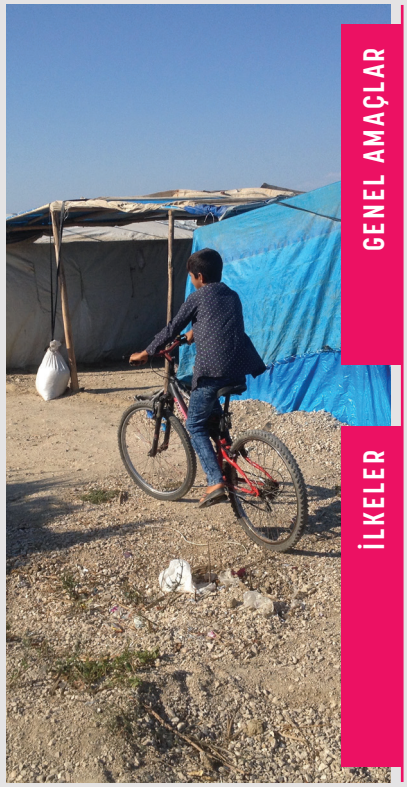

GENEL AMAÇLAR

- Çocuk işçiliğiyle mücadele
- Yoksulluk ve yoksunluğun azaltılması
- Doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi
- Kadının toplumsal konumunun güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet dengeli kalkınma
- Bölgesel ve uluslararası kalkınma iş birliklerinin geliştirilmesi
- Sürdürülebilir kalkınma modellerinin tasarlanması ve uygulanması

İLKELER

- Yoksulluk ve yoksunlukla mücadele
- Demokratik katılım
- Sürdürülebilirlik, tekrarlanabilirlik ve yaygınlaşabilirlik
- Dezavantajlılarla çalışma
- Kadının toplumsal konumunun güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet
- Doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesine odaklanma

Ek olarak; Ana Sözleşmesi'nin 6. maddesine göre, KA'nın; *"Temel amaçları arasında, doğal çevrenin korunması, kadının konumunun güçlendirilmesi, çocuk işçiliğiyle mücadele, Avrupa Birliği'ne entegre sürecine katkı, yakın bölge ülkelerindeki sivil toplum kuruluşlarıyla kalkınma iş birliğinin geliştirilmesi ve de kalkınma deneyimlerinin bu ülkelerin her düzleminde paylaşılması yer almaktadır."*

Bu açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda, KA'nın, ülkemizde de öteden beri yaşanan, kimileri çeşitli düzlemlerde sorgulanıp tartışılan, kimileri ise henüz ayırdına bile varılmamış sorunların çözümlenmesine katkıda bulunmaya çalışan bir birliktelik olduğu söylenebilir. Kuruluşundan bu yana gerçekleştirebildiği çalışmalar da bu gerçeği ortaya koymaktadır.

Öte yandan; yine tanıtım kitapçığında açıklandığına göre KA, aşağıda sergilendiği biçimde yapılanmayı hedeflemiştir:

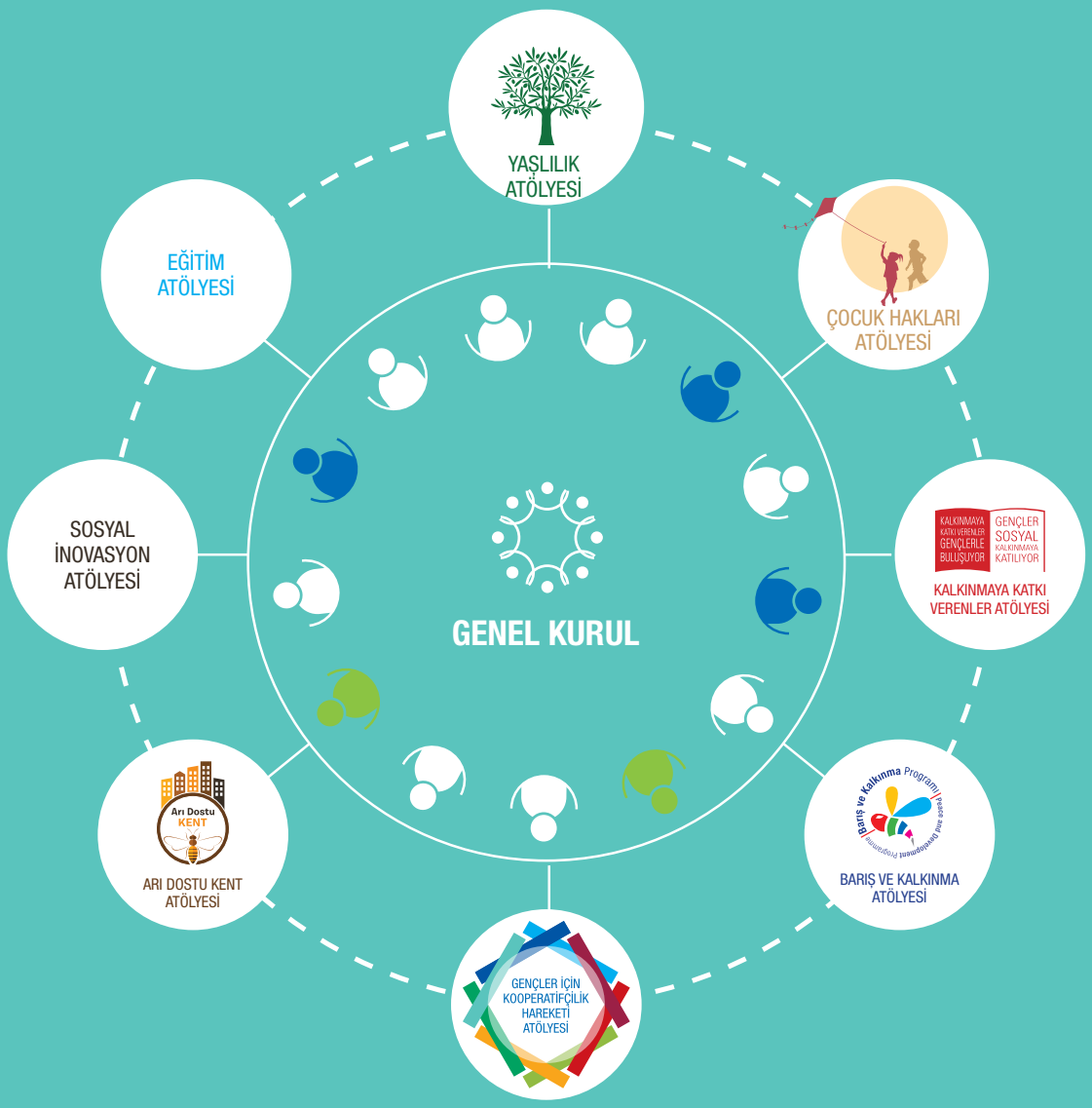

YÖNETİM KURULU *Başkan / Başkan Yardımcısı / Muhasip Üye* DENETLEME KURULU DİĞER ORTAKLAR

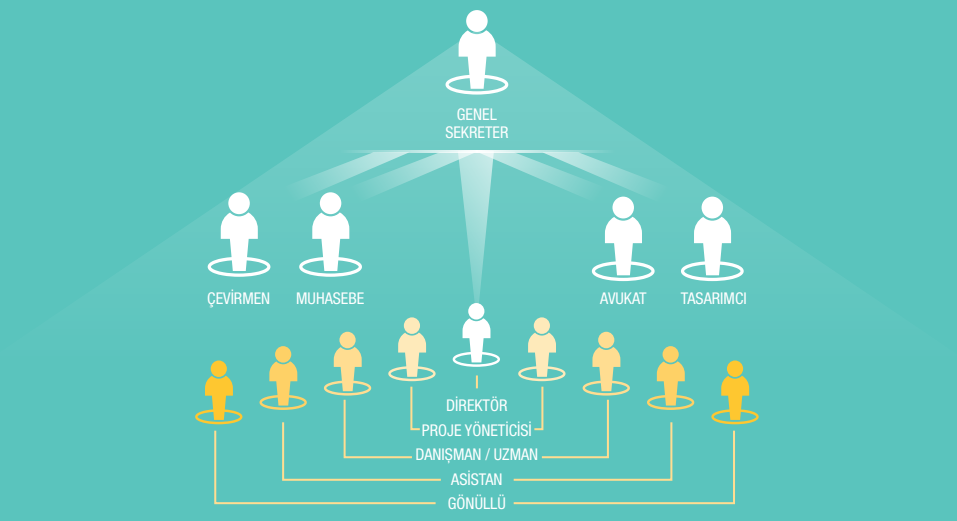

Uzun tartışmalardan sonra oluşturulan bu hedef yapılanma, doğal olarak, henüz öngörüldüğü biçimde gerçekleştirilememiş, 2016 yılında alınan kararla yarı özerk konumda birim atölyeleri örgütlenme yaklaşımı benimsenmiştir. Örgütsel canlılığını her anlamda ve alanda sürdürebilme, bu amaçla da yapısal durağanlıktan kaçınma gereği, KA'nın çalışmalarının olabildiğince esnek bir yapılanma içinde tasarlanmasını, planlanması ve yürütülmesini zorunlu kılmıştır. Örneğin; KA'nın çalışmalarında "atölye" düzeni giderek öne çıkmakta ve ağırlık kazanmakta; çeşitli sorun alanlarında "*Çocuk Hakları Atölyesi*", "*Eğitim Atölyesi*", "*Barış ve Kalkınma Atölyesi*", '*Sosyal İnovasyon Atölyesi'* gibi "atölye" ya da "alt atölyeler" yahut "alt programların" oluşturulmasına; daha özerk bir iç örgütlenme denemesine girişilmiştir. Atölyelerin gelişmesine paralel olarak onların çeşitli örgütlenme biçimlerinde mezun olmasını sağlayacak bir yapılanma planlanmaktadır. KA'nın yönetsel yapısında ise şu "profesyonel" kadrolara yer verilmesi öngörülmüştür:

- Genel Sekreter
- Program asistanı
- Proje koordinatörü
- Sekreter
- Danışmanlar
- Program koordinatörü,
- Alt program yöneticisi
- Proje asistanı
- Destek elemanı*
- Uzmanlar

Yukarıda belirtilen kadrolar aynı zamanda ücretlendirmeye de zemin oluşturmakta ve proje fikirleri hazırlanırken veya KA'dan hizmet talep edenlere proje teklifleri verilirken bu kadroların deneyimlerine göre her yılın aralık ayında hazırlanan ve bir sonraki yıl için geçerli olacak ücretlendirme temel alınmaktadır. KA, 2004 yılından itibaren profesyonel bir muhasebe sistemine sahip olup, deneyimli bir firmadan muhasebe hizmeti almaktadır.

KA'da profesyonelce gerçekleştirilen faaliyetler veya projelerde görev alacak kişiler projede öngörülen ücretin vergileri ödendikten sonra tamamı ödenmektedir. Profesyonel faaliyetlerde gönüllü emek söz konusu değildir. Gönüllü faaliyetler ise gönüllüler kendileri belirledikleri süre, içerik ve derinlikte faaliyetlere katkı sağlamakta veya bu faaliyeti yönetmektedirler.

KA, kendi proje fikirlerine fon arayan, bilgi ve deneyimleri kapsamında hizmet talep edilen; 2016 yılına kadar herhangi bir ihale sürecine girmeyen bir kooperatif konumundadır.

Kalkınma Atölyesi yönetim ve denetleme kurulu üyeleri Atölye'yi yönettiği ve denetlediği için herhangi bir ücret, huzur hakkı almamaktadır. Bu çalışmalar tamamen gönüllü olarak gerçekleştirilmektedir.

---

* Çevirmen, avukat, muhasebe, tasarımcı...

KA

başarılı
olabilmiş midir?

Açıktır ki, böyle bir soru ancak açıklıkla ortaya konulmuş amaca uygun başarı ölçütleri varsa, uygun bir ölçme tekniğinden yararlanılırsa anlamlı biçimde tanımlanabilir. Bu bağlamda akla ilk olarak belirli bir zaman kesitinde gerçekleştirilebilmiş çalışmaların niceliği gelebilir. Sözgelimi, KA'da 2002-2016 döneminde gerçekleştirilebilen çalışmalarının sergilendiği zaman grafiğine bakılırsa, KA'nın son derece üretken olduğu; "*üretkenlik*" yönünden KA'nın başarılı olduğu söylenebilir:

Öte yandan; ilgili kuruluşlar tarafından talep edilme düzeyi de bir başarı ölçütü olarak alınacak olursa, KA'nın bu yönüyle de başarılı olduğu söylenebilir. Bu, KA'nın çeşitli yönlerden, sözgelimi;

- yönetim ve çalışma düzenlerinde demokratikliğe özen göstermesi,
- özgün, henüz gerektiğince ayırdına varılamamış ya da gerektiğince üzerinde durulmamış sorun alanlarını gündemine alması,
- alan çalışmalarına öncelik vermesi,
- ele aldığı sorunların taraflarıyla iletişime girebilmesi, üretken iş birlikleri oluşturabilmesi,
- yaşlılar, kadınlar, çocuklar gibi yoksunlara öncelik ve ağırlık vermesine karşın her türlü ayrımcılıktan kaçınması,
- gönüllü çalışmalara önem ve ağırlık vermesi, gençlerin bireysel becerilerinin gelişime yatırım yapması,
- alanında yetkin danışmanlarla iş birliği yapması,
- çalışmalarında çok boyutluluğa, yönlülüğe özen göstermesi; uygun araştırma tekniklerinden yararlanması,
- çalışma sonuçlarının son derece yetkin biçimde yayına dönüştürüp, topluma sunması,
- son derece varsıl bir arşive, kitaplığa ve belgeliğe sahip olması,
- yöneticilerinin, uzmanlarının, gönüllülerinin kamu ve özel kuruluşların, kitle örgütlerinin, üniversitelerin düzenledikleri çalışma alanlarıyla ilgili çeşitli etkinliklere katılıp bilgi ve deneyimlerini karşılıksız olarak paylaşabilmesi,
- 2014-2016 döneminde yaşama geçirilen "*Kalkınmaya Katkı Verenler Gençlerle Buluşuyor; Gençler Sosyal Kalkınmaya Katılıyor Programı*" gibi yol açıcı etkinlikler tasarlayıp ilgili yerel birimlerle iş birliği içinde gerçekleştirebilmesi,
- KA Dergi gibi hem içerik hem de biçimsel olarak albenili süreli yayınlar çıkarabilmesi;

KA'nın başarıları arasında sayılabilir.

Bu üretkenlik, yalnızca KA'nın, deyim yerindeyse "*kendi kendine gelin güvey olmasıyla*" açıklanamaz. Ülkemizde yaşanan ve ne yazık ki giderek yerleşen ve

Fotoğraf: Kurtuluş Karaşın

yaygınlaşan, kimi alanlarda ise kurumsallaşan çeşitli olumsuzluklara karşın özgün, yaratıcı, kamusal yararları gözetici gibi çabalar içinde bulunabilen oluşumlara gereksinme bulunmaktadır. KA'cılar bu gereksinmeyi duyumsamış, gereğini gerektiği gibi yapma çabasını göze alabilmiştir. KA'nın yalnızca bu yönleriyle bile başarı öyküsü yazdığı gönül rahatlığıyla söylenebilir. Ancak, yalnızca bu açıklamalarla yetinildiğinde KA, tüm yanlarıyla kavranamaz. Sözgelimi; KA'yı oluşturan, varlığını sürdürmesini sağlayan coşku, özveri, gönülleme gerektiğince duyumsanamaz.

Kısaca özetlendiğinde, KA, "*sosyal kalkınma*" alanında çok kısa sayılabilecek süre içinde;

- son derece özgün bir bilgi üretim ve yayım yapılanması oluşturabilmiş,
- deyim yerindeyse "el değmemiş" sorun alanlarını gündemine alıp öne çıkarabilmiş,
- hem nitelik hem de nicelik olarak dikkate değer çalışmalar yapabilmiş,
- çalışmalarında gönüllü emeğin öne çıkarılmasına özen göstermiş,
- tasarım, planlama, uygulama süreçlerini ülkemizde pek görülmedik düzeyde ve biçimde demokratikleştirebilmiş,
- üniversiteler, araştırma kuruluşları, meslek örgütleri gibi kuruluşlardaki uzmanların bilgi ve deneyim birikimlerinin daha verimli biçimde değerlendirilmesine katkıda bulunabilecek çeşitli düzenekler oluşturabilmiş,
- özellikle gençlerin "*sosyal kalkınma*" alanındaki çabalara olası katkılarının, bu amaçla da bilgi ve becerilerinin artırılmasına yönelik çabalara girmiş,
- ilgili kuruluşların katkı çağrılarını olanakları elverdiğince yanıtsız bırakmamış,
- çeşitli ülkelerde yaşanan deneyimleri ülkemize taşıyabilmiş,

deneyimlerinden yararlanılması gereken bir emek kooperatifidir.

Öte yandan; başarılı sayılabilecek kısa özgeçmişine karşın KA, kısa geçmişinde, doğal olarak çeşitli sorun ve olumsuzluklarla da karşı karşıya kalmıştır. KA'daki neredeyse gelenekselleşmiş demokratiklik, bu sorun ve olumsuzlukların çözümlenmesi de kolaylaştıracaktır.

GEÇMİŞTEN BUGÜNE KALKINMA ATÖLYESİ

2002

Tarım Sektöründe En Kötü Biçimdeki Çocuk İşçiliği Temel Araştırması (Adana İli-Karataş İlçesi'nde Pamuk Toplamada Çalışan Çocuklar Örneği)

Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından desteklenen ve Kalkınma Atölyesi kurucuları tarafından gerçekleştirilen bu araştırma, Kalkınma Atölyesi'nin kuruluş fikrinin başlangıcını oluşturmaktadır. Araştırma, Adana'nın Karataş İlçesi'nde pamuk toplayan çocuklar ve çocukların aileleriyle gerçekleştirilmiştir.

2003

Türkiye'de Kalkınma Kuruluşları Rehberi

Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası kapsamda "kalkınma" alanında çeşitli faaliyetlerde bulunan; plan, program ve projeler uygulayan kamu, meslek, sivil toplum (dernek, vakıf vb.), merkez, ajans, araştırma, banka, uluslararası vb. kuruluşların genel hatlarıyla tanıtıldığı bir rehber hazırlanmıştır. Proje İngiltere Büyükelçiliği tarafından desteklenmiştir.

2004

Kalkınma Atölyesi, 7 kurucu ortak tarafından 3 Kasım 2004 tarihinde kurulmuştur.

2005

Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru Hattı Ağaçlandırma Çalışmalarının Yerinde İzlenmesi

BTC Ham Petrol Boru Hattı'nın geçtiği yerler, değişik ekolojik koşulları ve bu bağlamda da tür çeşitliliğini içermektedir. Boru hattında yapılacak "biyorestorasyon" çalışmaları planlanarak, uygulamada hangi alanlarda hangi türlerle çalışmaların hangi zaman aralıklarında başarıyla uygulanabileceğinin planlanması, planlanan uygulama sonrası başarı oranlarının Kalkınma Atölyesi tarafından izlenmesi gerçekleştirilmiştir.

Ordu İli Mesudiye İlçesi Hayvancılığı Geliştirme Projesi

Mesudiye İlçesi ve köylerinde hayvancılığa ilişkin mevcut durum ve sorunların ortaya konulması, toplumun bu konudaki eğilimlerinin tespit edilmesi ve hayvancılığın geliştirilmesine yönelik program önerisi hazırlanmış ve projeler geliştirilmiştir. Proje, Mesudiye Gelişme Vakfı tarafından desteklenmiştir.

2006 2007 2008

2009

Türkiye'de Çocuk Yoksulluğu: İzmir ve Diyarbakır Örnekleri

Zorunlu göçe maruz kalmış çocukların içinde bulundukları yoksulluk ortamından nasıl etkilendiklerini ve yoksulluğu nasıl algıladıklarını ortaya koyan ve Kalkınma Atölyesi ortağı Esra Arı tarafından gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmasının alan çalışmaları Kalkınma Atölyesi tarafından üstlenilmiştir.

WFC 2009
XIII th World Forestry Congress
Buenos Aires | Argentina

XIII. Dünya Ormancılık Kongresi'ne katılım sağlanmıştır (Arjantin, Buenos Aires).

Türkiye'de Mevsimlik Tarım İşçilerinin 0-6 Yaş Arası Çocuklarının Yaşam Halleri Araştırma Projesi

Araştırmanın temel amacı; Türkiye'de emek yoğun tarımsal üretimde gezici mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan ailelerin 0-6 yaş arası çocuklarının sosyal, bilişsel ve gelişimsel problemlerinin bilimsel yöntemlerle ortaya konması ve elde edilen bulgulara dayanarak bu hedef grubunun yaşam kalitesini yükseltecek sosyal politika önerilerinin geliştirilmesidir. Araştırma, Bernard Van Leer tarafından desteklenmiştir.

2010

Türkiye Arı Yetiştiricileri Merkez Birliği (TAB) Stratejik Planlama Çalışması

2011-2015 yıllarını kapsayan stratejik plan çalışması, Türkiye Arı Yetiştiricileri Birliği'nin daha etkili, planlı ve sürdürülebilir yönetimini sağlamak, arı yetiştiricilerinin haklarını savunmak, onların yaşam standartlarını geliştirmek ve sektörü küresel rekabete hazırlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma, HasNa tarafından desteklenmiştir.

2011

Nabucco Doğalgaz Boru Hattı Ankara-Gürcistan Kesimi Sosyal Etki Değerlendirme Veri Derleme Çalışması

Adana Tufanbeyli Termik Santrali Sosyal Etki Değerlendirme Veri Derleme Çalışması

Türkiye - İsrail 2. Arıcılık Kongresi'ne katılım sağlanmıştır (İsrail)

APIMONDIA 2011
BUENOS AIRES • ARGENTINA
Del 21 al 25 de Septimebre

42. Dünya Arıcılık Kongresi'ne katılım sağlanmıştır (Buenos Aires - Arjantin)

Mevsimlik Tarım Göçünden Etkilenen 6-14 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Müdahaleler Programı

Hollanda Büyükelçiliği tarafından desteklenen program, mevsimlik işçi göçüne katılan 6-14 yaş grubu çocukların eğitim, sağlık ve gelişme haklarına yönelik durumlarının belirlenmesi, çocuk işçiliğinden el çektirilmesi için politika önerileri ile ürün bazlı model eylem planı geliştirmeyi kapsamaktadır.

2012

Arı Dostu Kent Programı, Muğla'da kamuoyu ile paylaşıldı.

Kalkınma Atölyesi'nin Sosyal Kalkınma Programı'nın bir bileşeni olan Arıcılık çalışmaları kapsamında, Muğla İli Arı Yetiştiricileri Birliği ile birlikte geliştirilen Arı Dostu Kent Programı Şubat 2012 ayında Muğla İli'nde kamuoyu ile paylaşılmıştır.

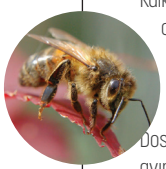

Kalkınma Atölyesi logosu belirlenmiştir.

Kırsal Kesimde Çocuklar İçin Eşit Fırsatlar - Model Proje Ön Değerlendirme Araştırması

Anne Çocuk Eğitim Vakfı tarafından uygulanmakta olan proje kapsamında Kalkınma Atölyesi, Tokat İli'ne bağlı Turhal ve Zile'nin 12 köyünde ön değerlendirme araştırması gerçekleştirmiştir.

II. Dünya Organik Arıcılık Kongresi'ne katılım sağlanmıştır (Meksika - San Cristobal de Las Casas).

2013

"Kalkınmaya Katkı Verenler Gençlerle Buluşuyor, Gençler Kalkınmaya Katılıyor" Programı uygulanmaya başladı.

Ordu İlindeki Fındık Toplama İşleri Çerçevesinde Mevsimlik Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Projesi

(Kalkınma Atölyesi, ILO Türkiye Ofisi tarafından uygulanmakta olan bu projenin ortağıdır)

Kırsal Kesimde Çocuklar İçin Eşit Fırsatlar - Model Proje Ara Dönem Değerlendirme Çalışması

Anne Çocuk Eğitim Vakfı tarafından Tokat İli'nde uygulanmakta olan proje kapsamında Kalkınma Atölyesi, ara dönem değerlendirme ile ön değerlendirme araştırması gerçekleştirilmiştir.

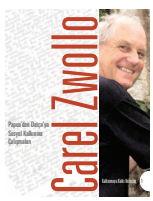

KKV programı kapsamında "Papua'dan Datça'ya Sosyal Kalkınma Çalışmaları: Carel Zwollo" kitabı yayımlandı.

Statkraft firması adına Siirt-Çetin HES Barajı kapsamında mevcut durum ve toplumsal yatırım programı geliştirme çalışması

Alpaslan 2 HES Projesi Hanehalkı Sosyo-Ekonomik Yapı Anketi Alan Çalışması

Batı Karadeniz İllerinde Fındık Hasadında Mevsimlik Gezici İşçiler ve Çocuklar İçin Temel Araştırma

(Ferrero tarafından desteklenmiştir)

43. Uluslararası Arıcılık Kongresi Apimondia 2013'e katılım sağlanmıştır (Ukrayna-Kiev).

2014

Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi

Bu proje kapsamında boru hattı güzergahı olan 20 il, 69 ilçe ve 150 köyde halkın sosyo-ekonomik ve varlık-envanter bilgilerinin tespitine ilişkin ön bilgi sağlamak amacıyla araştırma yapılmıştır.

Mevsimlik Tarım Göçüne Katılan Çocuklar İçin Yerel Düzeyde Çocuk İşliğiyle Mücadele

(Hollanda Büyükelçiliği tarafından desteklenmiştir)

Batı Karadeniz İllerinde Fındık Hasadında Yer Alan Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri, Tarım İşçilerinin Çocukları, Tarım Aracıları ve Bahçe Sahipleri Temel Araştırması

(Ferrero Türkiye tarafından desteklenmiştir)

UTZ Certified Grup Davranış Kuralları ve Fındık Modülü Kontrol Noktaları İçin Temel Araştırma ve Boşluk Analizi Raporu

Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı

Çocuğa Karşı Şiddeti Önleme Ortaklık Ağı Protokolü imzalanarak çocuk alanında çalışan STK'larla işbirliği sağlanmıştır.

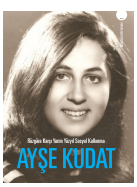

KKV programı kapsamında "Rüzgara Karşı Yarım Yüzyıl Sosyal Kalkınma: Ayşe Kudat" kitabı yayımlandı.

III. Dünya Organik Arıcılık Kongresi'ne katılım sağlanmıştır (İtalya-Bologna).

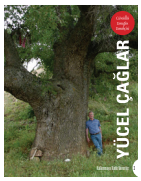

KKV programı kapsamında Gönüllü Emeğin Emekçisi: Yücel Çağlar kitabı yayımlandı.

Kalkınma Atölyesi'nin gönüllü emeğe dayalı olarak 3 ayda bir yayımladığı KA Dergi yayın hayatına başladı.

Barış ve Kalkınma Programı kapsamında Ermenistan arıcılığını yerinde incelemek ve bir mevcut durum raporu hazırlamak amacıyla Ermenistan'ın Erivan ve Gümrü şehirlerine bir çalışma ziyareti yapılmıştır.

MEVSİMLİK TARIM GÖÇÜ PROGRAMI

Türkiye'de Uluslararası Mevsimlik Tarım Göçünün Mevcut Durumu Politika Önerileri ve Avrupa Birliği Ülkeleriyle İşbirliği Projesi
(Hollanda Büyükelçiliği tarafından desteklenmiştir)

UNDP GEF / SGP desteği ve Sualtı Araştırmaları Derneği işbirliğiyle Karasal Balıkçılığın Denetiminin Güçlendirilmesi Projesi

2015

Kalkınma Atölyesi Güney Afrika, Johannesburg'da ITC-ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü Uluslararası Eğitim Merkezi) tarafından "Çalışma Hayatında Sosyal İnovasyon" temasıyla 5. kez düzenlenen Sosyal Ekonomi ve Dayanışma Ekonomisi Akademisi'ne program yöneticisi düzeyinde katılım sağlamıştır.

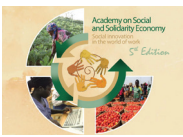

APIMONDIA 2015
Daejeon, Korea

44. Uluslararası Arıcılık Kongresi Apimondia 2015'e katılım sağlanmıştır (G. Kore-Daejeon).

The London Honey Company arıcılık işletmesi tarafından Londra'da kent arıcılığı konusunda gerçekleştirilen uygulamalar, Kalkınma Atölyesi tarafından yerinde incelenmiştir.

Japan Tobacco International (JTI) Türkiye firması adına Toplumsal Yarar Amaçlı Proje Fikirleri Belirleme Çalışması

PAMUK'TA ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİN ENGELLENMESİ:
Türkiye'de Pamuk Tedarik Zincirinin Üst Kademelerinde Çocuk İşçiliği Sorununu İnceleme Amaçlı Aksiyon Bazlı Katılımcı Proje
Ekim 2015 - Kasım 2016

Pamukta Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi: Türkiye'de Pamuk Tedarik zincirinin Üst Kademelerinde Çocuk İşçiliği Sorununu İnceleme Amaçlı Aksiyon Bazlı Katılımcı Proje

[Hollanda Ankara Büyükelçiliği finansal desteği ve Fair Labour Association - Adil İşçilik Derneği ortaklığı ile...]

Türkiye'deki Çukurova Bölgesinde Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde Yer Alan Göçmen Nüfusun Korunma ve Temel İhtiyaçlarının Karşılanmasına Dair Haritalama Çalışması - GOAL GLOBAL

Türkiye'nin Güneyindeki Suriyelilerin ve Göçmenlerin Korunma ve Sağlık Koşullarının İyileştirilmesi Projesi

Avrupa Komisyonu İnsani Yardım ve Sivil Koruma Ofisi Avrupa Birliği İnsani Yardım Fonu (European Commission's Directorate General for Humanitarian Aid and Civil Protection - ECHO) desteği ile yürütülen projenin ana amacı; savunu, bilgilendirme ve insani yardımları içeren bütünleşik bir yaklaşımla hassas durumdaki göçmen grupların korunmaya dair karşılaştıkları riskleri azaltmaktır. Proje, uluslararası bir kuruluş olan GOAL GLOBAL ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilmiştir.

2016

...

Türkiye'de Pamuk Tedarik Zincirinin Üst Kademelerinde Çocuk İşçiliği Sorununu İnceleme Amaçlı Aksiyon Bazlı Katılımcı Proje - FLA

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı tarafından 5 yıldır verilmekte olan Çocuğun İnsan Hakları Ödülü, 2016 yılında Kalkınma Atölyesi'ne verilmiştir.

KKV programı kapsamında UNDP GEF / SGP desteği ve işbirliği ile "Uçarsa Toy Kaçarsa Ceylandır", Doğa İle Geçen Yıllar: Tansu Gürpınar kitabı yayımlandı.

KA

Öz Eleştiri
Zamanı

Gönüllü bir birlikteliğin, oluşumunun üzerinden çok kısa sayılabilecek bir süre geçtikten sonra, üstelik de *"herkesin gözü önünde"* öz eleştirel bir değerlendirme yapması, ülkemizde pek alışıldık bir durum değildir. Ancak bu, KA'da emek verenler söz konusu olduğunda beklenen bir tutumdur: KA'da emek verenler, *"kısa sayılabilecek bir zamanda"* tüm gerçekleştirebildiklerine karşın, gerektiği gibi yapılacak bir öz eleştirinin ne denli yol açıcı olabileceğinin bilincindedir.

KA'da ortaklar ve gönüllülerle yapılan toplantılardaki tartışmalar, yanı sıra alınan kararlar; özellikle Ek 2'de sözü edilen "*Kalkınma Atölyesi Grubu VII. Toplantı Raporu*"nda (30 Kasım 2003) sergilenen sorular kapsamında yapılan tartışmalar, bu gerçeğin kanıtlarıdır. Öte yandan; **"KA'cıların"** özsorgulama çerçevesindeki sorulara verdikleri yanıtlar da, bu kanıtları pekiştirmektedir.

KA'nın övünülecek bir geçmişi var mıdır?

Örneğin; özsorgulama çerçevesinde yer verilen *"KA'nın övünülecek bir geçmişi var mıdır?"* sorusuna tüm **"KA'cılar"** olumlu yanıt vermiştir.

Göreceli olarak "başarısız" bulduğunuz yalnızca bir etkinlik alanını açıklayınız.

Ancak, aynı "KA'cıların" kimileri "*Göreceli olarak 'başarısız' bulduğunuz yalnızca bir etkinlik alanını (yönetim, araştırma, eğitim, yayım vb) açıklayınız.*" isteğini yerine getirirken de şu değerlendirmeleri yapabilmiştir:

- *"Yönetim alanında başarısızdır; Her benzeri kurumda olduğu gibi KA'da da yönetim birilerine bağımlıdır ve bu çok büyük bir risk taşımaktadır. Ortakların dördü yurt dışında, dördü Ankara dışında, biri çok seyahat ediyor. Bu nedenle ortakların sürece katılımı çok zayıf durumdadır. Kalkınma Atölyesi'nin mottolarından biri olan, 'kim ki bağımlılık yaratır sorumlusu odur' yaklaşımı burada da geçerliliğini korumaktadır."*

- *"Özellikle başarısız mı bilmiyorum ama Atölye'nin eğitim alanındaki çalışmalarından çok haberdar değilim. Bir diğer konu ortak çalışma yapılan kurumlarla ilişkilerin yürütülmesi. Ortak çalışma yapılan bir kısım kuruluşla ilişkiler olumlu bir şekilde yürürken farklı nedenlerle sorunlar yaşanan başka birkaç kuruluşla köprüler kesilip atıldı. Köprüleri tamamen yıkıp atmadan bu sorunlar çözülebilir miydi üzerinde düşünülebilir. Benzer bir şekilde, Atölye ile geçmişte çalışmalar yapmış birkaç kişiyle ilişkiler yaşanan sorunların ardından tamamen koparıldı. Yaşanan bu sorunlar daha yapıcı bir şekilde çözülebilir miydi, üzerinde düşünülebilir."*

Bu etkinlik alanındaki "başarısızlığın" nedenlerini nasıl açıklıyorsunuz?

"Bu etkinlik alanındaki "başarısızlığın" nedenlerini (yönetim, güncellik, konu seçimi, yaklaşım, yöntem, söylem, biçim, halkla ilişkiler vb) nasıl açıklıyorsunuz?" sorusunu ise "KA'cılar" şöyle yanıtlayabilmiştir:

- *"... Gençlerin istihdamı üzerinde fazla odaklanma var. KA, emek danışmanlık firması değil, sahte umutlar vermemeli."*
- *"Atölye profesyonellerinin yapmaları gereken çok fazla işleri var ve dolayısıyla sosyal medyaya ayıracak zamanları yok. Yoksa sosyal medyanın günümüzde nasıl bir etkiye sahip olduğunun gayet bilincindeler."*
- *"Bu alandaki başarısızlığının tek nedeni; herkesin çok yoğun olarak çalışması ve buna zaman ayıramaması."*
- *"Kooperatif anlayışının ve kültürünün hâlâ yerleşmemiş olması, adanmışlık duygusunun yetersizliği, orta sınıf entelektüellerin sınıfsal davranış kalıpları başarısızlığın temel nedenleri. Orta sınıf aydınların tipik örgütlenme rahatsızlığı..."*
- *"Yetkin, deneyimli ve ilk başta gönüllü zaman ayıran insan kaynağının olmaması."*

Kısacası, KA'da, deyim yerindeyse, "*kol kırılır yen içinde kalır!*" özlü deyişi, "KA'cılar" arasında yerleşik bir tutuma dönüşmemiştir.

Fotoğraf: Kurtuluş Karaşın

Öte yandan; KA'nın geçmişine yönelik bir öz eleştirel değerlendirme sırasında KA'nın iki dönemden geçtiğinin gözden kaçırılmaması gerekmektedir.

(i) Arayış Dönemi

Kooperatifleşme öncesinde, yanı sıra kooperatifleşmesinden sonra kısa bir süre, KA'da oldukça kapsamlı arayışlara girilmiştir. Ülkemizin içinde bulunduğu koşullarda şaşırtıcı düzeyde üretken olan bu süreçte hem üzerinde durulan konular çeşitlendirilmiş hem de farklı bilgi, deneyim ve yaklaşım içinde olanlara danışma çabalarına girilmiş; kimi olası sorunlara karşı önlemler alınabilmiştir.

(ii) "İşe" Odaklılık

KA'da arayış çabaları uzun sürmemiş; nesnel ve öznel kimi nedenlerle "iş" bulma arayışları, giderek üstlenilen "işin" gerektiği gibi gerçekleştirilmesine yönelik yoğun çalışmalara dönüşmüştür. Bu yönelim, bir bakıma doğal olarak, bir yandan KA'da öteden beri yaşanan sorunları çözümleme çabalarının ötelenmesine bir yandan da yeni sorunların gündeme gelmesine yol açmıştır. Tüm bu gerçeklikler, aşağıdaki değerlendirmeler yapılırken de göz önünde bulundurulmuştur.

yazılı
amaçları,
KA'nın
kimliğini
yeterince
tanımlıyor mu?

KA'nın, kamuya açık tek hukuksal belgesi olan **Ana Sözleşmesi**'nin 6. maddesinde yapılan açıklamalarda bu gereğin yeterince yerine getiremediği söylenebilir. Sözgelimi bu maddenin özellikle ilk üç fıkrası, yeterince açıklayıcı değildir:

1. Kooperatif, araştırma yoluyla bilgi ve verilere göre, kalkınmaya gereksinimi bulunanlara yönelik kalkınma amaçlı plan, program ve projeler geliştirir, uygular ve bu kapsamda çeşitli raporlar hazırlar.

2. Kooperatif, kalkınma bağlamında hazırlanan çeşitli plan ve programları ilgili kamu ve özel kuruluşlarla paylaşır, projelerde yardımlaşma ve iş birliği olanaklarını araştırır ve birlikte uygulama çalışmaları gerçekleştirir,

3. Kooperatif, kendisi tarafından geliştirilen veya başka kuruluşlar tarafından hazırlanan kalkınma plan ve programlarını kooperatif olarak veya benzer amaçlara sahip kurum ve kuruluşlarla birlikte uygular.

Bu açıklamalarda, örneğin;

- "*kalkınmaya gereksinmesi bulunanlar*" toplumsal olarak kimlerdir?
- KA, "*kalkınmaya gereksinmesi bulunanları*" nasıl bir yöntemle belirleyebilecektir?
- belirlediği "*kalkınmaya gereksinmesi bulunanlar*", örneğin toplumsal sınıflar ya da kesimler, belirli bir yörede yaşayanlar ise, KA bunlar özelinde "*kalkınma amaçlı planlar ya da programlar*" hazırlayabilir; dahası, uygulayabilir mi?
- KA, "*uygulayıcı*" bir kuruluş olabilir mi?

soruları nasıl yanıtlanabilir?

KA'nın bir kitle örgütü ya da şirket yahut ilgili kamu kuruluşlarının bağlı bir birimi olmadığı, belki ancak uzunca zaman büyüyebilecek ölçeği göz önünde bulundurulursa bu sorular olumlu biçimde yanıtlanamayacaktır. Dolayısıyla, söz konusu "amaçların" idealize edilmiş, ancak pek de gerçekçi olmayan bir yaklaşımın ürünü olduğu söylenebilir. KA'nın geride bıraktığı yıllarda gerçekleştirebildiği çalışmaların niteliği de bu gerçeği açıklıkla ortaya koymaktadır.

KA'nın, kazandığı deneyimleri de göz önünde bulundurarak, en azından belirli bir dönem için daha gerçekleştirilebilir amaçları olmalı; bu amaçlarını daha alçak gönüllü, daha açık ve kolay anlaşılabilir bir söylemle dillendirmelidir. Bu bağlamda, Ana Sözleşme'nin söz konusu maddesinin girişinde yer verilen;

> *"Temel amaçları arasında, doğal çevrenin korunması, kadının konumunun güçlendirilmesi, çocuk işçiliğiyle mücadele, Avrupa Birliği'ne entegre sürecine katkı, yakın bölge ülkelerindeki sivil toplum kuruluşlarıyla kalkınma iş*

Fotoğraf: Kurtuluş Karaşın

birliğinin geliştirilmesi ve de kalkınma deneyimlerinin bu ülkelerin her düzleminde paylaşılması yer almaktadır. Kısaca kalkınmanın sosyal, ekonomik ve ekolojik boyutlarını ulusal ve uluslararası düzlemde ele alınmasını öngörmektedir."

açıklaması da en azından gözden geçirilmeli; tanıtım kitapçığının girişinde yer verilen "*Kalkınma Atölyesi'nin Genel Amaçları*" ile uyumlu duruma getirilmelidir.

Bu bağlamda son olarak, yine anılan kitapçığın girişinde yer verilen "*Kalkınma Atölyesi'nin Amaçlara Yönelik İlkeleri*"nin üç boyutlu bir söylemle dillendirilmesi daha açıklayıcı olabilecektir:

1. KA'nın çalışmaları olan tasarılar, planlar, programlar, projeler ve uygulama süreçlerinde gözetilecek ilkeler;
2. KA'nın çalışma alanlarındaki konulara, sorunlara yaklaşım biçimlerine ilişkin ilkeler;
3. KA'nın yayım çalışmalarında gözetilecek ilkeler (dil, söylem, biçim, zamanlama, dağıtım)

Çalışma alanları ile çalışma biçimi; iş birliği yapabileceği ve/veya destek sağlayabileceği kişi ve kuruluşların niteliği, ilk bakışta biçimsel gibi gelebilecek bu türden düzenlemelere gerektiğince özen göstermesi KA'ya olumlu dışsallıklar sağlayabilecektir. En azından içinde bulunulan aşamada KA'nın, yalnızca "*katkıda bulunma*" durumundaki bir kuruluş olduğunun vurgulanmasıyla yetinilmesi, alçak gönüllüğün de bir gereğidir.

KA'nın "sosyal kalkınma" yaklaşımı ne anlama geliyor?

KA'nın temel uğraşı alanı, "sosyal kalkınma" olarak andığı sürece katkı sağlamaktır. Ancak ne Ana Sözleşmesi'nde ne de tanıtım kitapçığında KA'nın **"sosyal kalkınma"** yaklaşımına dair herhangi bir açıklama, tanım yer almamıştır.

Günümüz koşullarında "kalkınma" için yeni bir tanım yapmak gerekli mi? Gerekliyse eğer, nasıl bir tanım önerirsiniz?

Böyleyken, özsorgulamada yer verilen; "*Günümüz koşullarında "kalkınma" için yeni bir tanım yapmak gerekli mi? Gerekliyse eğer, nasıl bir tanım önerirsiniz?*" başlıklı sorusuna verilen yanıtlar düşündürücüdür:

- *"Gerekli, hem KA için hem de genel olarak NGO'lar için lazım. ..."*
- *"Kalkınma" tanımı gayet yeterli olmakla birlikte yeni bir tanım önerim bulunmamaktadır."*
- *"Kalkınma" için yeni bir tanıma ihtiyaç yok. İhtiyacımız olanın kalkınmanın tanımının doğru anlaşılması."*
- *"Gerekli... Hatta sosyal kalkınmadan ne anladığımızı tanımlamamız gerekiyor. Tanım yapmak çok zor. Bu tanıma katkı verecek hedef grupları belirlemek, onlara yönelik yapılacak işleri ortaya koymak ve ondan sonra bir tanım yapmak gerek. Buna çok ihtiyacımız var."*
- *"Kalkınma statik bir kavram değil diye düşünüyorum. Dünya değişiyor, iletişim ve teknolojik ilerleme küresel çapta insanlığı kendilerine dert edinenleri daha da yaklaştırıyor. Tecrübeler daha da ulaşılabilir ve paylaşılabilir bir hâl alıyor. Aslında bu süreci Atölye'nin kendisine belirlediği kalkınmaya içkin çalışma alanları ve ilkeleriyle birlikte değerlendirdiğimizde yeni bir tanımdan çok yeni yaklaşım ve yöntemler söz konusu olabilir. Mesela daha çok uygulamaya dönük çalışmalar gündeme gelebilir. Küresel çapta başarılı kabul edilen çalışmalar değerlendirilebilir, bu türlü deneyimlerin yerele adaptasyonu üzerinde durulabilir. Son zamanlarda gözle görünür bir hâl alan sosyal ekonomi veya paylaşımcı ekonominin öne sürdükleri değerlendirilebilir. Bu alanlarda gerçekleşen gerek teorik gerekse pratik çalışmalar atölye içinde tartışılabilir. Atölye'nin kuruluş süreci yoğun ve ciddi bir tartışma sürecine dayanmak-*

tadır. Bu nedenle aradan geçen 13 yıl sonra belki de Atölye kalkınma anlayışını revize etmekten çok bu yaklaşımı daha da derinleştirmek ve güncellemek adına yeni bir tartışma sürecine girebilir."

- *"Bu çok büyük bir soru ve böyle bir ankette yanıtlamaya çalışmanın nasıl bir katkısı olacağından emin değilim. Bu nedenlerle soruyu atlıyorum. Söyleyebileceğim tek şey doğal çevre konusunun daha etkili bir şekilde çalışmaların odağına taşınması düşünülebilir."*

- *"Yeni bir tanım değil ama yoksulluktan öte "yoksunluk" üzerine daha çok odaklanmayı sağlamalıyız. Bunu sınıfsal bir nedensellik yerine "sadece insan olmaktan doğan haklar ve ödevler" olarak savunmalıyız. Açgözlülüğü kırmaya çalışırken ezilenin güçlenip barışı şiddet ile getirmesine de karşı çıkmalıyız."*

- *"Gerekmez!"*

- *"Mevcut tanımı uygulamak yeterlidir. Kalkınma insan odaklı olmalıdır. İnsan unsuru ihmal edilmemelidir. Ekonomik kriterde önemli fakat merkez insan olmalıdır."*

Öyle anlaşılıyor ki, "KA'cılar" yolculuklarına başlarken ya böyle bir tanıma ya da açıklamaya gerek görmemiş ya da üstü örtük olarak, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1995 yılında Kopenhag'da binlerce kişinin katılımıyla gerçekleştirilen Dünya Toplumsal Kalkınma Zirve Toplantısı'nda geliştirilen "*Eylem Programı*"ndaki yaklaşımı benimsenmiştir. Anımsanacağı gibi, bu yaklaşım kısaca şöyle özetlenebilir.[1*]

> *"4. Toplumsal kalkınma, içinde oluştuğu kültürel, ekolojik, ekonomik, politik ve manevi çevre ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. Tek tek sektörlerin birbirinden kopuk çabalarıyla gerçekleştirilemez. Toplumsal kalkınma hem ulusal hem de uluslararası alanda barışın, özgürlüklerin, ekonomik kararlılığın ve güvenliğin geliştirilmesi ile de çok yakın ilişki içindedir. Toplumsal kalkınmanın desteklenebilmesi için değerlerin, hedeflerin ve herkesin refahına dönük önceliklerin yönlendirilmesi ve yardımcı kurum ve politikaların güçlendirilerek geliştirilmesi gerekir."*

> *"6. Bireylerin inisiyatif ve yaratıcılıklarını kullanabilecekleri ve toplulukların refahını artıracak ekonomik etkinlikler, toplumsal kalkınmanın vazgeçilmez temelidir. Ancak, toplumsal kalkınma sadece pazar güçlerinin karşılıklı özgür etkileşimi yoluyla gerçekleştirilemez. Aksaklıkların düzeltilmesi, pazar mekanizmalarının iyileştirilmesi, toplumsal kararlılığın sürdürülmesi ve dünya çapında sürdürülebilir büyümeyi teşvik eden bir ulusal ve uluslararası ekonomik ortamın yaratılması için hükümet politikalarının saptanması zorunludur. Böyle bir ekonomik büyüme, eşitliği ve toplumsal adaleti, hoşgörüyü, sorumluluk ve katılımı teşvik edecektir."*

---

1 http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/kop_deklar.pdf, 22 Mayıs 2007;. (Erişim 18 Ocak 2017)

"7. Toplumsal kalkınmanın nihai hedefi bütün insanların yaşam kalitesinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesidir. Bunun için demokratik kurumların varlığı, bütün insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı, ekonomik olanaklarda eşitlik ve bu olanakların arttırılması, yasaların egemenliği, kültürel farklılıklara ve azınlık topluluklar içinde yaşayan insanların haklarına saygının geliştirilmesi ve sivil toplumun bu süreçlere aktif katılımı gerekmektedir. Demokrasi, uyum ve toplumsal kalkınma için güçlendirme ve katılım, temel zorunluluklardır." vb. (Sayfa 2 ve 7)

Bilindiği gibi, KA da, başta "*Yoksulluğun Ortadan Kaldırılması*" olmak üzere bu belgede yer verilen yaklaşımların çoğu benimsenmiştir.

Öte yandan; BM, izleyen yıllarda *"Ekonomik ve Sosyal Kalkınma"* söylemini yeğlemiş; bu doğrultuda "*Ekonomik ve Sosyal Konsey*"ini; bunun altında "*Sosyal Kalkınma Komisyonu*"nu oluşturmuş; bir de **"***Sosyal Kalkınma Araştırma Enstitüsü*" kurmuş[2]; kalkınma yaklaşımına yeni boyutlar kazandırmıştır.

Ülkemizdeki kalkınmacı yaklaşımların, bu kapsamda KA'nın "*sosyal kalkınma*" yaklaşımının pek farkında olmasalar da bu gelişmelere koşut olarak biçimlendiği söylenebilir. Ancak, belirtildiğine göre Türkiye'nin Onuncu Kalkınma Planı, farklı bir yaklaşımla hazırlanmıştır:

"Planda ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınma süreci bütüncül ve çok boyutlu bir bakış açısıyla ele alınmış, insan odaklı kalkınma anlayışı çerçevesinde katılımcı bir yaklaşım benimsenmiştir." (Sayfa 1)

Anlaşılabileceği gibi, bu açıklama, KA'nın *"sosyal kalkınma"* yaklaşımı için de önem taşıyan bir gerekliliği içermektedir:

"Ekonomik ve sosyal kalkınma sürecinin bütüncül ve çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınması"

Onuncu Kalkınma Planı'nın gerçekten de böyle bir yaklaşımla hazırlanıp hazırlanmadığı bir yana, KA'nın, *"sosyal kalkınma"* yaklaşımında söz konusu bütüncüllük ilkesinin ne denli gözetildiğinin sorgulanması gerekmektedir. Görünüşe bakılırsa, bu sorgulama, KA'nın çok kısa sayılabilecek **"dününde"** gerektiğince tartışma konusu yapılmamıştır. Yapılacak olduğunda, şu gerçekliklerin göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır:

- Kalkınma; tanımlanmış durağan bir hedefe ulaşma durumu değildir; bitimsiz bir süreçtir; tüm yaşama alanlarında (ekonomik, toplumsal, kültürel), koşullarında (ekolojik, estetik,) esenlikte (fiziksel ve ruhsal) sağlanacak bütüncül bir iyileşme sürecidir. Bu nedenledir ki, ekonomik ve sosyal kalkınma süreçlerinin birbirlerinden soyutlanarak ele alınması, tanımlanması; giderek, bu

[2] http://www.unicankara.org.tr/today/3.html#3k (Erişim 18 Ocak 2017)

Fotoğraf: Kurtuluş Karaşın

süreçler özelinde ayrı politikalar geliştirilmesi ve uygulanması çeşitli yanılsamalara yol açabilmektedir. Böylesi bir ayrım ancak, sözgelimi projelendirme ve uygulama aşamalarında anlamlı olabilir. Ayrıca; bir süreç olması, kalkınma durumunun göreli yaklaşımlarla değerlendirilmesini; özelliklerinin kesin göstergelerle tanımlanmamasını gerektirir.

- Kalkınmamışlık durumu tarihsel, ülkesel, yanı sıra, sınıfsal ya da bölgesel yahut sektörel düzlemlerde yaşanabilmektedir. Ancak, böyle görünse de tüm kalkınmamışlık durumları arasında çeşitli ilişkiler bulunmaktadır. Dolayısıyla herhangi bir kalkınmamışlık durumunun tümüyle bağımsız bir olguymuşçasına ele alınması, çeşitli yanılsamalara yol açabilmektedir.

- Kalkınma sürecinin istenen, hedeflenen sonuçlara kendiliğinden ulaşabilmesi olası ancak tümüyle rastlantısal bir durumdur; dünya geneli ve ülke özelindeki egemen üretim ilişkilerinde ise olanaksızdır. Kural, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişme ve gelişme süreçlerine müdahale edilmesidir. Söz konusu müdahalenin hangi toplumsal sınıf ve katmanlar tarafından nasıl gerçekleştirileceği, bu bağlamda hangi yöntem ile araçların ve öncelikli alanların seçileceği, yanı sıra, nasıl uygulanacağı yaşamsal önem taşımaktadır.

- Kalkındırma çabalarının öncelikli adımı; "kalkınmamışlık" sayılan durumun nesnel nedenlerinin belirlenmesidir; yaygın olarak yapıldığı gibi, yalnızca kalkınmamışlık durumunun olumsuzluklarının (sorunların) aşılması değildir. İkinci adımı ise bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına, eşzamanlı olarak da yaşanan olumsuzlukların aşılmasına yönelik bütünsel ve dinamik politika ve stratejilerin geliştirilmesi, ilkelerinin belirlenmesi; yaşama geçirilmesine yönelik eylem planı ve projelerin hazırlanması, giderek de yine bütünsellik içinde uygulanmasıdır. Yersel, toplumsal (sınıf, kesim, cinsiyet, yaş vb) ve/veya alansal (ekonomik, toplumsal, kültürel vb) tekil "kalkındırma" çabaları, ancak söz konusu bütünsellik içinde uygun politikaların bir bileşeni olduğu, projelere eklemlendiği düzeyde kalıcı başarılara ulaşabilir.

- Sınıfsal niteliği ne olursa olsun devlet, kalkındırma çabalarının hem destekçisi, yol açıcısı hem de engelleyicisi olabilmektedir. Devletin, somut olarak da ilgili kuruluşlarının geliştirdikleri politika ve stratejilerin, hazırladıkları planlar, programlar ile projelerin, yanı sıra, yaptıkları uygulamaların, hiçbir düzlemde göz ardı edilmemesi, yöntemsel bir zorunluluktur.

Kısacası KA'nın öncelikli alanlarını, etkinlik konularını, yöntem ve araçlarını, çalışma biçimlerini ve etkinliklerini belirler, planlar, uygularken soyutlanık olmaktan gerektiğince kaçınması; nesnel koşulları göz önünde bulundurması gerekmektedir.

KA gerçek anlamda bir "kooperatif" olabilmiş midir?

Sözgelimi, Uluslararası Kooperatifler Birliği'nin (ICA) kuruluşunun 100. yılında (1995) yapılan Genel Kurul Toplantısı'nda benimsenen kooperatifçilik ilkeleri göz önünde bulundurulur ve *"dışardan"* bakılırsa, bu soruya olumlu yanıt verilebilir. "*Kooperatiflerin kendi değerlerini uygulamaya koyarken*" temel almaları gereken bu ilkelerin anımsanmasında yarar var[3]:

1 **Gönüllü ve herkese açık ortaklık**: Kooperatifler, cinsel, sosyal, ırksal, siyasal ve dinsel ayırımcılık olmaksızın, hizmetlerinden yararlanabilecek ve ortaklığın sorumluluklarını kabule razı olan herkese açık gönüllü kuruluşlardır.

2 **Ortaklar tarafından gerçekleştirilen demokratik denetim**: Kooperatifler, siyasa oluşturma ve karar alma süreçlerine katılan ortaklarınca denetlenen demokratik kuruluşlardır. Seçilmiş temsilci olarak hizmet eden erkekler ve kadınlar ortaklara karşı sorumludur. Birim kooperatif kuruluşlarında ortaklar eşit oy hakkına sahiptir (her ortağa bir oy hakkı). Diğer düzeydeki kooperatif kuruluşlarında ise oy hakkı demokratik bir yaklaşımla düzenlenir.

3 **Ortakların ekonomik katılımı**: Ortaklar, kooperatiflerinin sermayesine adil bir şekilde katkıda bulunur ve bunu demokratik olarak yönetirler. Bu sermayenin en azından bir kısmı genellikle kooperatifin ortak mülkiyetidir. Çoğunlukla ortaklar, ortaklar bir koşulu olarak taahhüt edildiği üzere (var ise) sermaye üzerinden kısıtlı miktarda gelir elde ederler. Ortaklar gelir fazlasını, muhtemelen "en azından bir kısmı taksim olunamaz kaynaklar" oluşturma yoluyla kooperatiflerini geliştirme, kooperatifle yapmış oldukları işlemlerle orantılı olarak ortaklarına kâr sağlama ve ortaklarca onaylanan diğer faaliyetlere destek olma gibi amaçların biri ya da tamamı için ayırırlar.

4 **Özerklik ve bağımsızlık**: Kooperatifler özerk, kendi kendine yeten ve ortaklarınca yönetilen kuruluşlardır. Kooperatifler, hükümetler dahil olmak üzere diğer kuruluşlarla bir anlaşmaya girmeleri ya da dış kaynaklar yoluyla sermayelerini artırmaları durumunda, bunu kooperatiflerin özerkliğini sürdürecek ve ortaklarının demokratik yönetimini koruyacak şekilde gerçekleştirirler.

5 **Eğitim, öğrenim ve bilgilendirme:** Kooperatifler, ortaklarına, seçilmiş temsilcilerine, yöneticilerine ve çalışanlarına kooperatiflerinin gelişimine etkin bir şekilde katkıda bulunabilmeleri için eğitim ve öğretim imkanı sağlar. Kooperatifler genel kamuoyunu – özellikle de gençleri ve kamuoyunu oluşturanları işbirliğinin şekli ve yararları konusunda bilgilendirirler.

6 **Kooperatifler arasında işbirliği**: Kooperatifler, yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası oluşumlarla birlikte çalışarak ortaklarına daha etkin bir şekilde hizmet eder ve kooperatifçilik hareketini güçlendirir.

---

3 www.tarimkredi.org.tr/index.php/hakkimizda/kooperatifcilik-ilkeleri.html

7 **Topluma karşı sorumlu olma**: Kooperatifler, ortaklarınca onaylanan politikalar aracılığıyla toplumlarının sürdürülebilir kalkınması için çalışırlar."

Daha önce de belirtildiği gibi, *"dışardan"* bakıldığında, KA'nın böyle bir görünüm sergilediği dahası, KA'nın, Ana Sözleşmesi'nin 6. maddesinde ayrıntılı olarak sayılan amaçları bu doğrulta olduğu, olanakların elverdiğince de bu doğrultuda çaba gösterdiği söylenebilir. Gerçekte, böyle bir görünüm, 1163 sayılı kooperatif yasanın da bir gereğidir. Ancak, ülkemizde kooperatifçilik alanında yaşanan içsel ve dışsal yetersizlikler, KA'nın da gerektiğince etken bir kooperatif olabilmesini güçleştirmiştir. Sözgelimi, Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2012-2016)'da söz edilen (sayfa 34-35);

"Ortakların kooperatif faaliyetlerine olan ilgisizliği..."

"Kooperatif ortakların düşük ortaklık payı yüklenmeleri nedeniyle yaşanan sermaye yetersizliği..."

"Birim kooperatiflerin az ortaklı ve küçük ölçekli bir yapıya sahip olmaları,..."

gibi genel sorunlar, KA'da da yaşanmaktadır. Bu genel sorunlar, kooperatifçilik alanında uğraş verenlerce yaygın olarak biliniyor olduğundan dolayı KA, bu gerçekten hareketle ortakların sürece aktif katılımını sağlayacak elektronik yazışma ve görsel iletişim araçlarını kullanarak sorunun kısmen üstesinden gelmeye çalışmıştır. Ancak bu da yeterli değildir. Ayrıca KA kooperatif ilkelerinden ekonomik katılım bağlamında ortakların sermayeleri üzerinden kazanç dağıtmayarak bu ilkeyi dikkate almamıştır. Yani KA'ya ortak olanlar her yıl düzenli olarak kooperatife sağladıkların sermayeden dolayı herhangi bir gelir elde etmemektedirler. Bu özelliğinden dolayı KA, *sosyal işletme* niteliği taşımaktadır.

Ayrıca Ana Sözleşme'nin ne 6. ne de Genel Kurulu ile Yönetim Kurulu'nun görevlerini düzenleyen 23. ile 45. maddelerinde sayılan kurallar arasında bu zorlukları en aza indirebilecek düzenlemelere zaman içinde yer verilmiştir. Buna karşılık, çoğunlukla KA'nın oluşum sürecini örgütleyen ya da bu sürece katkıda bulunan "KA'cıların" gündeme getirdikleri önlemler ise, temelde;

"Toplumda kooperatifçilik kültürü ve bilincinin yeterince yerleşmemiş olması",

"Sivil toplum kuruluşlarının (sendikalar, meslek odaları, tüketici dernekleri vb.) kooperatifçiliğe olan ilgisinin giderek azalması",

"Toplum genelinde "kişiler arası güven, dayanışma ve ortak iş yapma kültürü" gibi değerleri de kapsayan sosyal sermayenin düşüklüğü",

"Çok uluslu şirketlerin kooperatiflerin "yerel" düzeydeki üstünlükleri ve ayrıcalıklı durumları için bir tehdit oluşturmaları",

"...ekonomik ölçek büyüklüğünün kooperatiflerin rekabet gücünü ve pazar paylarını olumsuz yönde etkilemesi."

gibi kimi nedenlerle yaşama geçirilememiştir. Sözgelimi, henüz kuruluş sürecindeyken KA'da;

"Kalkınma Atölyesi benzeri kooperatiflerin bir araya gelerek üst birlik kurmalarının sağlanmasına yönelik girişimin başlatılması; bu kapsamda ön araştırma yapılarak sağlanacak avantajların belirlenmesi" (4 Eylül 2010);

"Kapasite geliştirme seminer programının hazırlanması... gerçekleşecektir. Daha önceden oluşturulan liste konu ve uzmanlarının belirlenmesiyle geliştirilecek, aynı zamanda diğer atölye ortakları da olmasını istedikleri seminerleri bu listeye veya seminer sorumlularına ileterek listenin zenginleşmesine katkı vereceklerdir. Kapasite geliştirme seminerleriyle ilgili olarak toplantıda alınan bir diğer karar ise bu seminerler dizisinin bir proje formatına dönüştürülmesidir." (25 Temmuz 2003);

gibi değerlendirmeler yapılmış, ancak bu belirlenen hedefler uygulamaya geçirilememiştir. 5 Ağustos 2011 tarihinde yapılan toplantıda da; *"Atölye ortaklarının bir kısmının yurtdışında yaşaması, bir kısmının Ankara dışında bulunması ve iki ortağımızın eğitimlerini ülke dışında devam etme kararı Atölye'nin hem genel kurul süreci hem de idari çalışmalarını aksatmaktadır. Yasal olarak belirli sayıda ortağın genel kurul süreçlerinde hazır bulunması zorunluluğu ile Atölye'nin insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik girişim doğrultusunda yeni ortakların kabulü..."* kararı alınmıştır. Ancak; 9 Eylül, 3 Ekim, 4 Kasım 2011 tarihlerinde yapılan toplantılarda; *"Atölye'ye yeni ortak kazandırmak amacıyla başlatılan girişim kapsamında herhangi bir gelişme olmamış, çağrı yapılan gönüllülerden herhangi bir geri bildirim alınmamıştır."* açıklaması yapılmıştır.

İşte tam da bu noktada, özsorgulamayı yanıtlayan sayısının, anımsatmalara karşın beklenmedik ölçüde düşük olmasının; yanıtların toplu dökümü gönderilenlerden ise hiçbir tepki alınmamasının anımsanması gerekiyor. Bu durumda, yapılması gerekenlerden birisi de çağrısı yapılan kişilerin olumlu ya da olumsuz bir geri bildirim alınmamasının; özsorgulamaya son derece düşük düzeyde katılımın nedenlerinin sorgulanmasıdır. Ne var ki, böyle bir sorgulama yapılamamıştır. Buna karşılık, izleyen toplantılarda da "*Ortak sayısını artırmak amacıyla yeni bir girişim başlatılacaktır.*" kararı alınmış, dahası, bu doğrultudaki kimi girişimlerde bulunulmuştur. Ne var ki, yine de en azından "KA'cıları" hoşnut edebilecek düzeyde yeni ortak ve gönüllü katılımı sağlanamamıştır. KA'cılar yeni ortakların sürece katılmamasının temelinde kooperatif tipi örgütlenmelerin yasal sorumluluğunun dernek veya vakıf gibi diğer örgütlenmelerden daha farklı olması, özellikle vergi, kar-zarar gibi sorumlulukların müteselsilen bütün ortaklara yansıtılıyor olmasının en önemli engellerden biri olarak değerlendirmiş, aynı zamanda

Fotoğraf: Emel Sarıgül

yeni neslin kooperatifçilik konusundaki bilgi düzeyinin yetersizliğinin neden olduğunu öngörmüştür. Bu durum, "KA'cıları" beklenmedik bu tutuma yöneltmiş; "KA'cılar", belki de heves kırıklığıyla söz konusu çabalarını giderek azaltmıştır. Öte yandan; anımsanacağı gibi, daha önce KA'nın bir emek kooperatifi olduğu öne sürülmüştü. Ancak, bu emeğin kullanılış biçiminin kooperatifçilik ilkelerine ne denli uyduğunun da sorgulanması gerekmektedir: KA'da verilen emek için ikili bir sınıflandırma yapılabilir:

- Ücretliler (genel sekreter, direktör, program yöneticisi, program asistanı, proje koordinatörü, sekreter, danışmanlar/uzmanlar)
- Gönüllüler

Kalkınma Atölyesi kurulma aşamasında gelirlerinin nereden elde edeceğini ve gelir paylaşımının nasıl olacağını belirlemiştir. Kalkınma Atölyesi'nin üç gelir kaynağı mevcuttur;

a Atölye ortaklarının her yıl eşit olarak sağladıkları sermaye payları,

b Kalkınma Atölyesi tarafından tasarlanan proje fikirlerine çeşitli kurumlardan sağlanan fon desteği,

c Kalkınma Atölyesi'nin bilgi ve deneyim birikiminden yararlanarak Ana Sözleşmesi kapsamında kendisinden talep edilen hizmetlerden elde edilen gelirler.

Bu gelirlerin nasıl paylaşılacağı da yine Kalkınma Atölyesi tarafından belirlenmiştir;

a Kalkınma Atölyesi'ni idari olarak yöneten Yönetim Kurulu ile kooperatifi denetleyen Denetme Kurulu herhangi bir ücret almamaktadır,

b Kalkınma Atölyesi'nin gönüllü gerçekleştirdiği çalışmalardan ortaklar, gönüllüler, danışmanlar, profesyoneller herhangi bir ücret almamaktadır,

c Kalkınma Atölyesi'nde kendi proje fikirleri veya danışmanlık hizmeti karşılığı projede öngörülen ücretler vergileri ödendikten sonra tamamı projelerde iş tanımına göre görevli, bir sözleşme karşılığı tam olarak ödenmektedir. Projede görevlendirilenler öncelikle ortaklar, sonra gönüllüler, daha sonra da danışman-uzman havuzunda yer alan kişilerdir.

Kalkınma Atölyesi yönetim kurulu her yılın aralık ayında bir sonraki yıl uygulanmak üzere profesyonel hizmet vereceklerin toplam mailyet ücret tablosunu hazırlamakta ve yayınlamaktadır.

Planlama geleneği KA'da da oluşturulamaz mı?

2000'li yıllarda ülkemizde planlama alanında da ilginç sayılabilecek gelişmeler yaşanmaktadır. Çeşitli alanlarda çok sayıda plan ya da program, **"katılımcı"** sayılan düzenlemelerle hazırlanmakta; son derece albenili biçimde de yayımlanmaktadır. Öyle ki, 2003 yılında çıkarılan 5018 sayılı yasayla;

> *"merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri(nin)",*

> *"... orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren planı"*

(Stratejik Plan) hazırlamaları zorunlu kılınmıştır. Ek olarak; hemen hemen her alanda (sektörel, bölgesel, kurumsal) *"strateji"* belgelerinin üretilmesi, *"eylem planlarının"* hazırlanması yaygınlık kazanmıştır. Ne var ki, bu belgeler, çoğu durumda, hazırlık sürecine katılan *"tarafların"* dışında bilinmemekte; ne denli ve nasıl uygulandığı, giderek ne sonuçlar verdiği gerektiğince izlenmemekte ya da izlenememektedir. Aralarında ne yatay ne de dikey herhangi bir ilişki, tümleşme bulunan bu belgeler; çoğunlukla hazırlanıp yayımlandıklarıyla kalmaktadır. Dolayısıyla, ülkemizde, uygun bir söylemle "*bol planlı plansızlık dönemi*" yaşanmaktadır. Bu durum, KA benzeri oluşumları arasında da plan ya da program hazırlama isteğinin azalmasına yol açmaktadır. Sözgelimi, Ana Sözleşmesi'nin daha önce başka bir amaçla aktarılan 6. maddesinin 2 ve 3. fıkralarında;

> *"Kooperatif, kalkınma bağlamında hazırlanan çeşitli plan ve programları ilgili kamu ve özel kuruluşlarla paylaşır, projelerde yardımlaşma ve iş birliği olanaklarını araştırır ve birlikte uygulama çalışmaları gerçekleştirir."*

> *"Kooperatif, kendisi tarafından geliştirilen veya başka kuruluşlar tarafından hazırlanan kalkınma plan ve programlarını kooperatif olarak veya benzer amaçlara sahip kurum ve kuruluşlarla birlikte uygular."*

kurallarına yer verilmiştir. Ancak KA kendi yönetsel düzeni için herhangi bir planlama düzeni oluşturulmamıştır. Öyle ki, bu yoksunluk, ne **"Kalkınma Atölyesi Grubu"** ne de kooperatifleşme dönemlerinde gündeme gelmiştir. Büyük bir olasılıkla, çalışma gündeminin proje fikirlerine fon bulmak ve/veya ağırlıkla talebe göre oluşturulmasından, bu talebin de KA'nın girişimleriyle ve rastlantısal olarak üretilmesinden kaynaklanan bu durumun aşılması gerekmektedir. Açıktır ki; gereği gibi bir planlama düzeni oluşturup verimli olarak işletmesi, henüz çok küçük ölçekli bir kuruluş olan KA'nın bile çalışmalarının etkenlik düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunabilecektir.

KA'da yüceltilmesi gereken gönüllülük müdür, gönülleme midir?

Gönül, gönüllülük, gönülleme söylemleri oldukça yaygındır. Ancak; kültürel ve davranışsal kökenleri çok eskilere giden bu söylem, günümüzde, daha çok herhangi bir çalışmaya gönüllü katılmaya ya da katkı vermeye indirgenmiştir. Dahası, *"gönüllü kuruluş" (dernek, vakıf, "platform" gibi)* sayılan kuruluşların şirketler gibi iş yapması giderek yaygınlaşmaktadır. Bu, çeşitli yönlerden olumlanabilecek bir gelişme değildir. Çünkü günümüzde gönüllülük de giderek *"piyasası"* olan bir *"iş yapma/görme"* alanına dönüşmektedir. Öyle ki; gönüllü katkıdan, özellikle de gönüllü emekten yararlanan da gönüllü katkı veren de bu durumdan hoşnut görünmektedir. Bu yönelimin nedenleri çeşitli biçimlerde açıklanabilir kuşkusuz. Gerçek olan şu ki, bu yönelim, özellikle 1980'lerden başlayarak yakın zamanlara değin yaygınlaşan bir eğilim olmuştur. Bu kapsamda; gönüllülük yöneliminin göreceli olarak yaygın olduğu alanlarda bir yandan geleneksel kamu hizmetleri giderek azaltılırken bir yandan da hizmet veren ya da verdiği düşünülen *"gönüllü"* kuruluşlar çeşitli ülkelerarası kuruluşlarca desteklenmektedir. Dahası; *"yönetişim"*, *"devletin terbiye edilmesi"* gibi söylemlerle devletteki kimi karar ve uygulama süreçlerine gönüllü kişi ya da kuruluşların da katılımına, katkısına yönelik düzenekler oluşturulmuştur. Bu yönleriyle günümüzdeki gönüllülük yöneliminin çeşitli yönleriyle sorgulanması gerekmektedir.

Öte yandan; bilindiği gibi, Türkçemizde *"gönül"*, olumluluk çağrıştıran çok sayıda deyimde de yer almaktadır. Örneğin; "*gönüller bir olsun*", "*gönülden istemek*", "*gönlü bol*", "*gönül koymak*", "*gönül kırmak*", "*gönül kazanmak*" gibi. Öyle ki, felsefeci Ahmet İnam, bu anlamda olmak üzere, neredeyse bir "gönülleme felsefesi" oluşturmuştur. Sözgelimi, İnam'a göre[4*];

> *"Anlam verebilen, amaç koyabilen, teknolojik denetimle sıkı ilişkide de olsa, ondan farklı olabilen bir çabadır gönülleme."*
>
> *"Gönül, bireyin ya da birey topluluklarının gönlü olabilir. Birey, gönül insanı, topluluk, gönül topluluğu olabilir. Her birey, gönül taşır ama gönül sahibi, gönül insanı olamaz. Gönül bir gizilgüç olarak bizde bulunur; yaşanması için bizden tavır ve eylem bekler. Benzer biçimde, topluluklarda, toplumlarda, kültürlerde gönül vardır, gizilgüç olarak; gerçekleşmesi, ortaya çıkması için uygun koşullar, topluluk bireylerinin gönül atılımları gerekir."*

Günümüzde, *"gönüllü"* olduğu savlanan kuruluşların giderek büyüyen çoğunluğunda, bu anlamda gönüllülük, azalan bir niyet, amaç, tutum olmuş; bir anlamda, *"gönüllü gönülsüzler"* artmıştır. Ancak bu, söz konusu kuruluşlarda henüz gerektiğince ayırdına varılmış bir gerçeklik değildir. Açıktır ki, KA'da da özenle kaçınılması gereken bu durumdur. Gerektiğince kaçınıp kaçınmadığı ise KA kurucularının, KA'da ücretli ya da gönüllü emek verenlerin, KA dostlarının daha

---

4 Ahmet İnam, **Teknoloji Benim Neyim Oluyor?**, 2. baskı ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 1999; Sayfa 38. (Vurgular Ahmet İnam'ın)

gerçekçi biçimde yanıtlayabilecekleri bir sorudur. KA bu durumun üstesinden gelmek için şöyle bir yol izlemektedir; KA bünyesinde ücretli uygulanan bir projenin, faaliyetin içinde gönüllü emek ya da gönüllü katılım sağlamamaktadır. Bunun dışında gönüllü emek sağlanan faaliyetlerde de ücretli çalışma söz konusu değildir. Bu nedenle *'gönüllü gönüllü'* yaklaşımı benimsenmiştir. Gönüllü çalışmalarda sürece katılanların kapasitesinde niteliksel değişim önşarttır ve bunun dışında gönüllü emek tercih edilmemektedir.

Görünüşe bakılırsa, KA'da, en azından şimdilik ağırlık kazanan yaklaşım ücretli program ve projeler dışında ortak, profesyonel, gönüllü bireyler dahil herkesin kendi isteğiyle katılacağı gönüllü çalışmalardır ve bu doğrultuda çeşitli çabalara girilmiştir. Sözgelimi, 25 Mayıs 2012 tarihinde yapılan yönetim kurulu toplantısında;

> "*Kalkınma Atölyesi'nin gönüllülük politikası ve çerçeve metninin yazılmasına gereksinimimiz bulunmaktadır.*" saptamasının ardından, çalışmanın içeriğinde; ‹‹*Kimler Kalkınma Atölyesi gönüllüsü olabilir?; Atölye gönüllüsü olanlar nasıl bir süreçten geçerler?; Kalkınma Atölyesi gönüllülük sistemi nasıl çalışmalıdır?; Gönüllülerin Atölye program ve projelerinde, Atölye'nin yönetilmesinde ne tür katkıları olabilir? Konu bazlı gönüllülükte iş tanımları nasıl olmalıdır? Gönüllü profili web sitesinde yayınlanabilir mi? Gönüllü başvuru formu nasıl olmalı? Gönüllüleri kimler değerlendirmeli? Gönüllülere katkılarından dolayı herhangi bir belge, sertifika verilebilir mi? Gönüllülüğün belirli bir süresi olsun mu? Gönüllülerin temel rolleri ve sorumlulukları ne olmalıdır? Atölye gönüllüsü olmaktan nasıl çıkılır?*›

sorularının yanıtlanması gereği belirtilmiş;

"*Bu çalışmayı yapacak ortaklarımız ve gönüllülerimiz arasından bir gönüllü aranmaktadır.*" açıklaması yapılmıştır. Ek olarak; çoğu Yönetim Kurulu toplantılarının önde gelen maddelerinden birisi gönüllü katılımının artırılması olmuş; "*Kalkınma Atölyesi'nin gönüllülük politikası ve çerçeve metninin yazılmasına gereksinimimiz bulunmaktadır*" saptaması yapılmıştır. Ek olarak; yine 2012 yılında bir KA gönüllüsü tarafından hazırlanan "*Atölye Gönüllülük Çerçeve Belgesi*" ortak ve gönüllerin görüşmesine açılmıştır. Sonuçta, KA'da gönüllü olacaklar için şu kararlara varılmıştır:

- KA'nın Ana Sözleşmesi'ni kabul edenler, ancak bilgisi, becerisi ve deneyimiyle söz konusu amaçların gerçekleştirilmesi sürecine profesyonel olarak katılamayan kişiler "Atölye Gönüllüsü" sayılmaktadır;
- KA gönüllüleri, geleceğin ortak adayı ve profesyonel kişisi konumundadır;
- KA'nın çalışmalarına bilgi, beceri ve deneyimiyle katkı sağlayanlar; kendilerine gerçekleştirebileceği bir görevi bir yıl içinde yerine getirenler; KA'nın

gizlilik taşıyan bilgi ve belgeleri izinsiz olarak kullanmayanlar gibi özenleri gösterenler KA'nın çalışmalarına gönüllü olarak katılabilmektedir;

- KA gönüllüsü olabilmek için Yönetim Kurulu ve ortaklar toplantısında gönüllü adayları değerlendirilmekte; oy çokluğuyla da gönüllülük onaylanmaktadır.

Görüldüğü gibi KA'da gönüllülük bir çalışma, başka bir söyleyişle KA'da yürütülen etkinliklere katılma biçimidir; dahası, bir tür statüdür. Bu, KA'nın bir dernek ya da vakıf olmadığı; önünde sonunda ekonomik amaçlı birliktelik olduğu göz önünde bulundurulduğunda hoşnutsuzluk duyulacak bir durum değildir.

KA'da gönüllü emek katkısına da hem yarar hem de gerek vardır; bu katkının kimlerden nasıl alınabileceği "uygun" biçimde düzenlenmelidir. Bu, bir yönüyle, KA'nın kamusal hizmetlerinden birisi olarak da düşünülebilir: KA'nın etkinliklerine gönüllü katılacak, katkıda bulunacaklar bu yolla çeşitli bilgi, beceri, deneyim kazanabilecektir. Ancak, KA'da bununla yetinilmemeli, KA'da yöneticiler ile ücretli çalışanların, yanı sıra, KA'ya ücretli danışmanlık hizmeti verenler ile gönüllüler arasındaki ilişkilerin gönülleme temelinde kurulmasına; etkinliklerin bu temelde yürütülmesine yönelik çabalara da girilmelidir.

KA'da başarım düzeyinin ölçütleri neler olabilir?

Başarım son yıllarda, ülkemizde de öne çıkan bir kavram, yanı sıra, uygulama alanı olmuştur. Bu, tek başına ele alındığında, yakınılacak bir yönelim değildir. Ancak, başarım düzeyini ölçme amacı, tekniği, ölçme sonuçlarının kimler tarafından nasıl değerlendirileceği, başarım düzeyinin yükselmesinin sonuçlarının nasıl paylaşılacağı gibi, akla çeşitli soruları getirmektedir. KA'da bu türden soruların açıklıkla yanıtlandığı bir başarım düzeyi ölçme düzeneği mevcut değildir; oluşturulması, giderek de bir geleneğe dönüştürülmesi, kurumsallaştırılması yararlı olacaktır. Açıktır ki, böyle bir çabaya girildiğinde, sözgelimi;

- başarım ölçümünde, terim yerindeyse, temel alınacak bağımsız değişken (parasal getiri, doğrudan ve dolaylı olarak yararlanan sayısı, KA'nın aranım düzeyi vb) ne olacaktır?
- başarım düzeyi kim/kimler tarafından, hangi düzeyde nasıl ölçülecektir?
- başarım düzeyi ölçüm sonuçları nasıl değerlendirilecektir?

gibi sorunlarının yanıtlanması da gerekecektir.

KA'da iç yönetsel düzenlemelere gerek var mıdır?

Görünüşe bakılırsa yoktur. Ana Sözleşme'de yer verilen kurallar yeterli görülmüş olabilir. Ancak, yeterli değildir. Sözgelimi, KA'da;

- çalışma plan ya da programları nasıl hazırlanacaktır?
- personel alımları, istihdam biçimleri ve koşulları nasıl düzenlenecektir?
- oluşturulacaksa danışma kurulu üyelerinin seçilmesi, çalışma düzeni nasıl olacaktır?
- gönüllüler nasıl seçilecek, nasıl işlendirilecek, ne gibi haklara sahip olacaktır?
- bina, tesis gibi olanaklarından kimler nasıl yararlanabilecektir?
- KA'nın yayımlayacağı çalışmalar nasıl belirlenecek, nasıl dağıtılacaktır?
- başka kurum ve kuruluşlarıyla ilişkiler nasıl düzenlenecektir?
- "hizmet içi eğitim" düzeni nasıl işletilecektir?

sorularını yanıtlayabilecek düzenleyici, yönlendirici belgelerin (yönetmelik, yönerge, vb) hazırlanması, kurumsallaşma sürecini kolaylaştırabilecektir.

KA 'da da...

Çeşitli nedenlerle küskünlükler, kırgınlıklar, kızgınlıklar, yanlış anlamalar ve de ayrılmalar KA'da da yaşanabilir; bu, son derece olağan karşılanması gereken bir durumdur. Böylesi durumlara yol açabilen nedenlerin kimileri bireysel özelliklerden kaynaklanabilir. Kişilerin kişilikleri, yaşanılanların özellikleri çok çeşitli olabileceği için bu türden olumsuzlukların tümden önlenmesi çok güç ya da olanaksızdır. Ancak, kimileyin bunların da hazırlayıcısı olabilecek nedenler vardır, ki bunlar nesneldir. Sözgelimi; kişilerin sınıfsal özellikleri... KA'da emek verenlerin de çoğunluğu küçük kentsoyludur, Romancı Selim İleri'nin Marks'tan aktardığına göre, küçük kentsoylu*;

> *"...kendini beğenmişlikle, yapmacıkla, küçük zorbalıklar ve bilgisizliklerle donanmış bir sınıf... Kendinden üstün olanlar karşısında uşak ve kendinden aşağı olanlara karşı zorba!"*

Ancak, aynı yerde Marks'ta şu alıntıyı da yapıyor İleri:

> *"İnsanlar kendi tasarımlarının, düşüncelerinin vb, üreticisidirler; ama gerçek, etkin insanlar, üretici güçlerdeki belirli bir evrimin ve bu evrimin karşılığı düzenlerin zorunlu sonucu olmalarına karşın, bunlardan apayrı, en ileri düzenlere yönelirler."*

Öte yandan; ülkemizdeki toplumsal ve kültürel koşulların, her sınıftan ya da kesimden, cinsten, yaştan, öğrenim düzeyinden bireylerde yarattığı hoşnutsuzluk kültürünün daha ne denli süreceği kestirilememektedir. Bu kültürün belirgin özelliklerinden birisi de, farklı nedenlerle ve biçimlerle de olsa tepkiselliktir.

KA'da, yalnızca KA'da emek verenler arasında değil, hedef kitlesiyle kurulacak kurumsal ya da bireysel ilişkilerde de bu temel gerçekliklerin göz önünde bulundurulması rastlantılara; daha çok da "KA'cıların" bireysel özelliklerine kalmıştır. Bir tür "toplumsal mühendislik" de olsa söz konusu gerçekliklerin gerektiğince göz önünde bulundurulmasına katkıda bulunabilecek düzeneklerin, değerlerin, söylemlerin, oluşturulmaları yararlı olacaktır.

---

* Selim İleri; "Niçin Küçük Kentsoyluyu Yazıyorum?", **Türk Dili Dergisi**, Temmuz 1979, Türk Dil Kurumu, CXL Sayı 334, Sayfa 27.

Sorular...
Sorular...
Sorular...

KA'nın hakça bir öz eleştirel değerlendirme yapılabilecek denli uzun bir geçmişi yoktur. Bu, bir şans olarak da değerlendirilebilir; hani derler ya, "*ağaç yaşken eğilir!*" Ancak, ülkemizde, uzun dönemli kestirimler; dolayısıyla planlamalar yapılabilmesi hem güçtür hem de anlamlı değildir. Böyle de olsa, KA'nın da benzerlerinden ayırt edilmesini kolaylaştıracak bir "renginin" olması gerekiyor.

Bu gerek, çok boyutludur; etkinliklerinin alanları, niteliği ile niceliği, zamanlaması, beğenilirliği, yarayışlılığı; KA'da emek verenlerin değerleri, niteliği, söylemleri ile davranış biçimleri, bu boyutların ilk akla gelenleridir. Bu boyutlardaki gerçekleşmelerin tümü olumlanabilecek bir düzeyde olsa da KA'nın "*ideale*" ulaştığı söylenemeyecektir. Ancak, nasıl tanımlanırsa tanımlansın, bu "*ideale*" yakınlaşmak, KA'nın da önde gelen bir amacı olacaktır. "Ayıredici renge" sahip olması, KA'nın bu amaca yönelik çabalarını büyük ölçüde kolaylaştırabilecektir. Aşağıdaki sorular, KA'nın sahip olabileceği "rengin" oluşmasına katkıda bulunabilir düşüncesiyle üretilmiştir:

- Açıktır ki, KA'nın *"ayırtedici rengi"*, her şeyden önce işgücü (ortak, gönüllü, danışman, profesyonel) tarafından oluşturulacaktır. Bu nedenle işgücünün seçimi, eğitimi ve yönlendirilmesi yalnızca yönetsel göstergelerle ne denli olanaklıdır?
- *"Kısa zamanda büyük başarılar gerçekleştirebilmesine"*, *"yaşından beklenmeyecek denli"* üretken olabilmesine; dolayısıyla, çokça talep edilmesine karşın neden gerektiğince çekim merkezi olamamaktadır?
- KA, çok mu hızlı büyümüştür?
- KA, ele aldığı sorunların çözümüne yönelik çok sayıda öneri getirilmesi yerine, sistem bütünlüğüne ve işleyişine sahip modeller geliştirilmesine; bu modellerin yaşama geçirilmesine yönelik programlı çabalara (eğitim, yayın, hukuksal düzenleme taslakları gibi) girmesi daha kalıcı sonuçlar vermez mi?
- Tanıtım kitapçığında açıklanan "*Kalkınma Atölyesi'nin Genel Amaçları*" ile "*Kalkınma Atölyesi'nin Amaçlara Yönelik İlkeleri*", en azından anlatım biçimi yönünden sorunlu değil midir; kazanılan deneyimlerin ışığında güncellenmesi gerekmez mi?
- KA'nın gerçekten de yalnızca sorun odaklı mı olması gerekir?
- Kimileri genellemeci, kimileri çeşitli kişi ve kuruluşlar tarafından gündeme getirilmiş çözüm önerilerinin yinelenmesi yerine bu önerilerin yaşama geçirilmesine yönelik etkinliklere öncelik ve ağırlık verilmesi gerekmez mi?
- Kooperatifçilik ilkeleri yeterince yaşama geçirilmedikçe KA'nın sürdürülebilirliği olanaklı mı?
- Sonuçlandırılan projelerin yol açtığı/açmadığı gelişmelerin, hizmet sunulanların hoşnutluk düzeylerinin belirlenmesi izlenmesi gerekmez mi; bu amaçla bir düzenek oluşturulması yararlı olmaz mı?
- KA, niçin *"stratejik planını"* hazırlamaz?
- KA'nın başarılarının ölçütleri (göstergeleri) nelerdir? Örneğin; talep edilir olmak ne denli anlamlıdır?

- *"Çocuk işçiliğiyle mücadele · Yoksulluk ve yoksunluğun azaltılması · Doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi · Kadının toplumsal konumunun güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet dengeli kalkınma · Bölgesel ve uluslararası kalkınma iş birliklerinin geliştirilmesi · Sürdürülebilir kalkınma modellerinin tasarlanması ve uygulanması"* ulaşılabilir amaçlar mı?
- KA'nın da *"olmazsa olmazlarına"* açıklık getiren bir *"manifestosu"* olması gerekmez mi?
- Etkinlik alanının konu ve çalışma biçimi temelinde daha da çeşitlendirilmesi yararlı olmaz mı?
- Ülkemizde sanayi, inşaat, turizm, eğitim, göçmenler konularında yeterince çalışma yapılmıyor mu; KA'da ormancılık, bitkisel üretim, hayvancılık, balıkçılık alanları neden gerektiğince gündeme alınmıyor?
- Aynı ya da benzer alanlarda etkinlikte bulunan demokratik kitle örgütleriyle (sendika, meslek odası, dernek, vakıf vb) daha yoğun iş birliği yapılamaz mı?
- Gereksinme duyabileceği alanlarda yararlanabileceği *"danışmanlar havuzu"* oluşturması yararlı olmaz mı?
- Çalışmalarıyla ilgili hukuksal (yasa, yönetmelik, genelge, vb) düzenleme belgeliği oluşturması düşünülemez mi?
- Bilindiği gibi; 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı *On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*'la "köy" sayılan yerleşmelerin yaklaşık yarısı, büyükşehir belediye başkanlıklarına bağlanmış; bu belediyelerde *"tarımsal/kırsal kalkınma"* gibi birimler kurulmuştur. Henüz gerekli bilgi ve deneyime sahip olmayan bu birimlerin eğitim, araştırma, danışmanlık hizmeti gereksinmesinin KA tarafından karşılanmasına yönelik çabalara girilemez mi?
- Özellikle Kalkınma Ajansları, Bölge Kalkınma İdareleri, Havza Yönetim Heyetleri, kooperatifler (tarımsal kalkınma, sulama, ormancılık, su ürünleri, hayvancılık, esnaf ve sanatkârlar vb) ile il/bölge ve üst birlikleri gibi kuruluşlarıyla daha çok ve daha işlevsel iş birliği için girişimlerde bulunulamaz, bu doğrultuda daha çok çaba gösterilemez mi?
- İklim değişikliği gibi küresel, kuraklık gibi mevsimsel, toprak aşınımı gibi yerel sorunların giderek daha can yakıcı olabileceği göz önünde bulundurulduğunda KA'nın bu olumsuzlukların olası ekolojik, toplumsal ve ekonomik etkilerinin önlenmesi, en aza indirilmesi gibi konularda çalışmalar yapması yararlı olmaz mı?
- *"İletişim çalışmaları"* KA'da da geliştirilmesi gereken bir alan değil midir?

Ek 1. KA için Özsorgulama Soruları

KA İÇİN, KA'YLA BİRLİKTE...

Merhaba

Sanki *"dün"* gibi değil mi; oysa *"sessiz ama derinden"* yolculuğumuza başlayalı tastamam onüç yılı geride bıraktık. Neler gördük neler geçirdik bu iki aşamalı yolculuğumuzda; tümünü anımsayabiliyor musunuz? Anımsayamazsınız; gitmek istediğimiz yer belki aynıydı ama yollarımız, yararlandığımız taşıtlar, yol arkadaşlarımız, dinlenme yer ve sürelerimiz aynı değildi çünkü. Üstelik, kimimiz yolculuğumuzu tamamlayamadan, henüz ilk aşamasındayken ayrıldı yol arkadaşlığından kimimiz kısa süre katıldı bu sürece. İlerleyen aşamalarda başka arkadaşlarımız katıldı bize. Yer yer, zaman zaman çeşitli engellerle karşılasak da üretken bir birliktelik olabildiğimizi düşünüyoruz; hem de ülkemizin içinde bulunduğu zorlu koşullarda. Öğünmek gibi olmasın, bir bakıma "çocuk denebilecek yaşta" azımsanabilecek çalışmalar da gerçekleştirdik. Öyle zamanlar yaşadık ki, kimi istemleri geri çevirmek zorunda kaldığımız bile oldu. Zaman zaman gerilimler yaşadık, kırgınlıklarımız oldu. Şimdi, çok daha üretken; en azından çoğunluğumuzu daha mutlu olabileceği günler yaşayalım istiyoruz; bunu başarabiliriz. Edindiğimiz deneyimler, bilgiler ile aramıza katılan yeni yol arkadaşlarımızın coşkusu, örgütlenme biçimimizin doğasında var olan dayanışma, kolektif emek, birlikte üretme güdüsü bize bu güvenceyi veriyor; yanılıyor muyuz sizce? Düşüncemizi paylaşmıyorsanız veya paylaşıyorsanız eğer, haydi bakalım; yolcuğumuza yeni bir ivme kazandıralım ! "Kazandıralım" diyoruz, çünkü bundan sonraki yolculuğumuzu da birlikte yapalım istiyoruz.

***

Biliyorsunuz; yolculuğumuza başlarken içinde bulunduğumuz koşullar artık çok değişti; yeni gereksinmeler ortaya çıktı. Üstelik belirtiler, bu değişim sürecinin daha da hızlanacağını; yeni boyutlar kazanacağını gösteriyor. Dolayısıyla, **KA**'nın da, sürecin bir yandan olası götürülerini en aza indirebilmesine, bir yandan da olası getirilerini en iyi değerlendirebilmesine katkıda bulunabilecek hazırlıklar yapması gerekiyor.

Şöyle başlayalım istedik: Önce, temel ilkelerimizden "demokratik katılımcılığın" da bir gereği olarak **KA**'nın, bir bakıma birlikteliğimizin "dünü" ile "yarınını" birlikte sorgulayalım. Yolculuğumuz boyunca, bireysel amaçlarımız, beklentilerimiz, konumlarımız aynı olmadı çünkü. Dolayısıyla; yaşadıklarımız, gözlemlerimiz, edindiğimiz deneyimler de farklı farklı oldu. Son derece olağan karşıladığımız bu farklılıkların birlikteliğimizi zenginleştirdiğini düşünüyoruz. Bu nedenle, ekteki sorgulamada yer verilen soruların isteksizce ya da deyim yerindeyse "yasak savma kabilinden" bir tutumla yanıtlanabileceğini aklımızın ucundan bile geçirmiyoruz. Hem zaten bu soruları gerektiğince yanıtlamak, bizler için hiç de zor değil.

Gerçekte, bir fırsatını bulup birlikte bir tartışma yapabilirdik kuşkusuz ve böylesi çok daha iyi olurdu. Ancak, bu pek de kolay değil; bir çoğumuz Ankara dışında ve oldukça yoğunlar. Üstelik böylesi, KA için çeşitli yönlerden daha maliyetli olabilirdi. Bu ve benzeri düşüncelerle "işin kolayına kaçmayı" yeğledik. Öte yandan; eğer biz, gerçekten de bir "*bilim, eğitim, kültür, araştırma, uygulama, üretim ve işletme kooperatifi*" gönüllü ortaklarıysak, bizler için bundan kolay bir iş olamaz.

Esirgemeyeceğinizi umduğumuz emeğiniz, zamanınız için şimdiden teşekkür ediyor; yanıtlarınızı, en geç 5 Aralık 2016 tarihine kadar info@kalkinmaatolyesi.org adresine ulaştırmanızı bekliyoruz.

Selamlarımız ve "kolay gelsin" dileklerimizle...

KA Yönetim Kurulu

Ek 2. KA için Özsorgulama Çerçevesi

DÜNÜYLE, YARINIYLA KA

Biliyorsunuz; sorgulamaya katılmasını beklediğimiz arkadaşların sayıları, istatistiksel çözümlemeler yapılamayacak denli az. Bu nedenle yazışma yoluyla da olsa bir "*açık uçlu görüşme*" yapmamızın daha yararlı olacağını düşündük. Aşağıdaki soruları, bu görüşmenin yalnızca çerçevesini oluşturmak amacıyla hazırladık. Beklentimiz, en azından öncelikle bu soruların yanıtlanması olmakla birlikte, isteyen arkadaşımız; **KA**'nın "dününü" nasıl değerlendirdiğini; "Yarının **KA**'sı" için neler düşündüklerini dilediğince açıklayabilir. Değerlendirilmesini güçleştirecek olsa da, böylesinin bizce hiçbir sakıncası yok; kimbilir, böylesi daha üretken olabilir. Haydi öyleyse; başlayalım...

***

Atölye'deki konumunuz;

Ortak	☐	Eski ortak	☐
Danışman, uzman	☐	Profesyonel	☐
Aktif gönüllü	☐	Pasif gönüllü	☐

Atölye ile ilişkiye girdiğiniz yıl(lar) : .....

A) "DÜN" ÜZERİNE...

KA'nın övünülecek bir geçmişi var mıdır?

a) "Var" olduğunu düşünüyorsanız eğer;

1. Göreceli olarak "başarılı" bulduğunuz **yalnızca bir etkinlik alanını** ("projelerini" değil; yönetim, araştırma, eğitim, yayım vb) açıklayınız.

2. Bu etkinlik alanındaki "başarının" nedenlerini (güncellik, konu seçimi, yaklaşım, yöntem, söylem, biçim, halkla ilişkiler vb) nasıl açıklıyorsunuz?

3. Bu etkinlik alanındaki böylesi "başarılar" **KA** için gerçekten de gerekli mi? (Lütfen verdiğiniz yanıtın gerekçelerini de belirtiniz)

4. Bu etkinlik alanındaki böylesi "başarılar" sürdürülebilir mi? (Lütfen verdiğiniz yanıtın gerekçelerini de belirtiniz)

5. Diğer görüşleriniz

b) "Yok" olduğunu düşünüyorsanız eğer;

1. Göreceli olarak "başarısız" bulduğunuz **yalnızca bir etkinlik alanını** (yönetim, araştırma, eğitim, yayım vb) açıklayınız.

2. Bu etkinlik alanındaki "başarısızlığın" nedenlerini (yönetim, güncellik, konu seçimi, yaklaşım, yöntem, söylem, biçim, halkla ilişkiler vb) nasıl açıklıyorsunuz?

3. KA, bu etkinlik alanındaki "başarısızlığını" tümüyle önleyebilir ya da en aza indirebilir mi; nasıl (zamanlama, yöntem, öncelik, işbirliği vb) ?

4. Diğer görüşleriniz

B) "YARIN" İÇİN...

Önümüzdeki on yılı nasıl geçirmemizi düşünür, önerirsiniz?

1. Biliyorsunuz, yolculuğumuz başlarken **KA**'nın amacını; *"çocuk işçiliğiyle mücadele · yoksulluk ve yoksunluğun azaltılması · doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi · kadının toplumsal konumunun güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet dengeli kalkınma · bölgesel ve uluslararası kalkınma iş birliklerinin geliştirilmesi · sürdürülebilir kalkınma modellerinin tasarlanması ve uygulanması"* olarak belirlemiştik.

Peki; bu amacımızın artık yenilenmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız eğer; **KA** sizce artık neleri amaçlamalı?

2. Anımsarsanız, **KA**'da; "*yoksulluk ve yoksunlukla mücadele · demokratik katılım · sürdürülebilirlik, tekrarlanabilirlik ve yaygınlaşabilirlik · dezavantajlılarla çalışma · kadının toplumsal konumunun güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet · doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesine odaklanma"* ilkelerini benimsemiştik. Bu ilkelerimiz olduğu gibi kalmalı mı sizce; yoksa onlarda mı yenilenmeli? **"Yenilenmeli"** diyorsanız eğer, yeni ilkelerimiz sizce ne olabilir?

3. Günümüz koşullarında **"kalkınma"** için yeni bir tanım yapmak gerekli mi? Gerekliyse eğer, nasıl bir tanım önerirsiniz?

4. Önerdiğiniz tanım doğrultusunda çalışabilmemizin **KA** içi ve **KA** dışı kısıtları ile olanaklarımız nelerdir?

5. KA'nın belirttiğiniz iç kısıtlarımızı aşabilmesi için hangi ilkesel, yönetsel, mali, teknik, söylemsel önlemleri öneriyorsunuz?

6. **KA**'nın gelecek on yıl boyunca göreceli olarak en öncelikli yalnızca bir çalışma;

a) alanını (araştırma, eğitim, yayın, danışmanlık, vb);

b) konusunu (yoksulluk, göç, kadın, çocuk, kırsal ya da bölgesel kalkınma, vb)

***

Belirttiğimiz gibi; bu sorular yazılı "açık uçlu görüşmemiz" için yalnızca bir çerçevedir; kimbilir, sizin aklınıza neler gelebilecektir... Onları da yazabilirsiniz doğallıkla; dedik ya, bu bir "açık uçlu görüşmedir"! yazarsanız eğer, öteki arkadaşlarımıza yöneltebiliriz.

Ek 3. KA Grubu VII. Toplantı Raporu'ndan (30 Kasım 2003)

Örgütlenmeye Dönük Sorular ve Tartışma Konuları

Kişisel Eğilimler ve Sorumluluklar

1. Yakın ve orta dönemde formel örgütlenmeden kişisel olarak beklentilerimiz nelerdir?

2. Bu tür bir örgütlenmeye, kurumsallaşmaya yönelik taahhüt içine girebilir miyiz?

3. Uzun soluklu/dönemli bir çalışma birlikteliğine kendimizi hazır hissediyor muyuz? İnsan kaynaklarını nasıl gruplayacağız ve gruplar arasında geçişler nasıl olacak? Bunun değerlendirmesi nasıl gerçekleştirilecek? Performans değerlendirmeleri nasıl yapılacak?

4. Bizler kooperatif konusunda/kapsamında bir örgütlenmeye kendimizi hazır hissediyor muyuz?

5. Bireysel ve örgütsel olarak kapasitemiz nedir?

6. Biz ne biliyoruz? Biz ne yapabiliriz? Biz neyi başarabiliriz? En iyi neyi yapabiliriz? Başkalarının bilmediği neyi biliyoruz?

7. Güçlü olduğumuz konular ve yeteneklerimiz nelerdir?

8. Zayıf olduğumuz ve süreç içerisinde süratle geliştirmemiz gereken şeyler nelerdir?

9. Böyle bir sürece girerken bizi bekleyen olumlu-olumsuz durumlar nelerdir? Ne gibi sorumluluklar ve görevler alıyoruz? Bunların farkında mıyız?

10. Ortaklara kurumsal yapıyı içselleştirmeye yönelik ne tür faaliyetler gerçekleştirilmelidir?

11. Gelecekte olası bir olumsuzluğa karşın ortaya çıkacak bir durum karşısında hazırlıklı mıyız?

12. İşler düşündüğümüz gibi olmazsa ne olacak?

İdari/Yönetim

13. Örgütlenme için seçilen kooperatif modelinin avantaj ve dezavantajları bir kez daha sistematik bir biçimde ortaya konulabilir mi?

14. Kooperatif örgütlenmesinin işleyiş biçiminin (çalışma sistemi, ortaklar, iş yapma, kar-zarar paylaşımı) nasıl olacağını konusunun daha açık tartışılması ve bizi bekleyen sorumlulukların somut tanımlarının daha net biçimde yapılması gerekmez mi? Kooperatifin yönetim mekanizması konusunda öneriler nelerdir?

Örgütlenme Biçimi

15. Çalışma sistemi nasıl olmalıdır?

16. Karar alma ve bilgilendirme sürecine yönelik içsel ve dışsal katılım mekanizmaları neler ve nasıl olmalıdır?

17. Kooperatif çalışmalarında ücretler nasıl belirlenecek?

18. Eğitim ve burs fonunun oluşturulması, bundan yararlanmanın koşullarının belirlenmesine yönelik genel bir çerçevenin oluşturulması yararlı mıdır?

19. Ortakların kooperatiften almasını istediğimiz ortalama hisseleri ne olacaktır?

20. Kooperatif bürosu olarak nasıl ve nerede bir ofis tutulmasını önerirsiniz?

21. Kooperatif gönüllüleri konusunda insan kaynaklarını harekete geçirmek mümkün olacak mı?

22. Kurumsal kimlik oluşturmaya dönük logo tasarımı, kurumsal renk, tanıtım sistemi, kartvizit biçimi, antetli kağıt ve zarf gibi materyalleri nasıl ürettireceğiz?

23. KAT'ı güçlendirmek için yeni üyeler ve uzmanların bu aşamada mı yoksa resmi aşama tamamlandıktan sonra mı bu yapıya dahil edilecekleri?

24. Kooperatifin iç işleyişine yönelik genelgeler, yönetmelikler neler olmalıdır; harcırah yönetmeliği, personel yönetmeliği, alım-satım yönetmeliği gibi.

Çalışma Modeli Sistemi

25. Proje ve diğer çalışmalarda ne tür pozisyonlar olacak ve bu pozisyonların iş tanımlarında neler olmalı?

26. Kooperatif dosyalama sisteminin oluşturulması ve sorumlusunun belirlenmesi; yazışma, arşiv, belgeleme, raporlama ve istatistik veri derleme...

27. Dokümantasyon biriminin güçlendirilmesi ve dokümanların toparlanması nasıl gerçekleştirilecek? Dokümanların kayıt sistemi nasıl olacak?

28) Kooperatifin örgütlenme, çalışma ve paylaşma ilkelerinin genel olarak kısa bir dönem içinde saptanıp saptanamayacağı?

Finansman/Muhasebe Sistemi

29) Kooperatifin genel giderleri (kira, elektrik, su, ısınma, kırtasiye vb.) nasıl karşılanacak, buna yönelik model önerileri nelerdir?

30) Muhasebe sistemi nasıl kurulacak? Ortakların bilgilendirilmesi nasıl gerçekleşecektir? Hangi muhasebeci ile çalışacağız?

31) Örgütlenmenin maliyeti ve bu maliyetin ne tür açılımlarla karşılanabileceği...

32) Formel yapının sistemli sürdürülebilir olması için her ay gereken minimum gider ne kadar olacak? Kısa dönem içinde hiçbir proje alınamaması/yapılamaması durumunda bu maliyetin nasıl karşılanabileceği?

33) Kooperatifleşmek için gereken maddi durumu nasıl halledebiliriz? Bununla ilgili somut adımlar ne zaman atılacak? Neler yapmalıyız?

Çalışma Alan ve Öncelikleri

34) Projeler nasıl oluşturulacak, bu süreçte hangi projelere (konu, alan vb.) önem ve öncelik verilecektir?

35) Çalışma alan, konu ve önceliklerimiz neler olmalıdır?

Uluslararası İlişkiler

36) Uluslararası ilişkileri kimler ve nasıl kuracak, hangi ülke ve kuruluşlar öncelik taşıyacaktır?

37) Ulusal ve uluslararası destek alınabilecek donör kuruluşlar hangileridir?

38) Biz ne biliyoruz? Biz ne yapabiliriz? Biz neyi başarabiliriz? En iyi neyi yapabiliriz? Başkalarının bilmediği neyi biliyoruz?

Ek 4. Kalkınma Atölyesi Ortakları Giriş ve Ayrılış Tarihleri ile Yönetim ve Denetleme Kurulu Üyelikleri

				2004		2005		2006	
	ORTAK ADI SOYADI	ORTAKLIĞA GİRİŞ	ORTAKLIKTAN AYRILIŞ	YK	DK	YK	DK	YK	DK
1	Ali Kaplan	09 OCAK 2012							
2	Alper Acar (K)	03 KASIM 2004	15 NİSAN 2005						
3	Ayşe Kudat	26 SUBAT 2006							
4	Can Gül (K)	03 KASIM 2004	15 NİSAN 2005						
5	Carel Zwollo	26 SUBAT 2006	01 NISAN 2010						
6	Ertan Karabıyık (K)	03 KASIM 2004							
7	Esra Arı	01 MART 2009							
8	Gürsel Gündoğdu	01 MART 2010	07 OCAK 2011						
9	Özge Konuralp	21 NISAN 2006	01 NİSAN 2010						
10	Özgür Çetinkaya (K)	03 KASIM 2004							
11	Özsel Beleli	05 AĞUSTOS 2005							
12	Rıza Çağatay	19 TEMMUZ 2005							
13	Senem Kudat Özkan	26 ŞUBAT 2006	01 NİSAN 2010						
14	Sevgi Gül	01 ŞUBAT 2007	01 NİSAN 2010						
15	Tahir Dadak	01 MART 2010	02 OCAK 2012						
16	Tanju Kuruöz (K)	03 KASIM 2004							
17	Tuba Çameli	01 ŞUBAT 2007	02 ARALIK 2010						
18	Tuğba Atalar (K)	03 KASIM 2004							
19	Ufuk Coşgun	20 HAZİRAN 2005							
20	Yıldıray Lise (K)	03 KASIM 2004							
21	Yiğit Aksaoğlu	24 ARALIK 2010	25 MART 2014						
22	Mahmut Sevgi	26 MART 2013							
23	Kurtuluş Karaşın	25 MART 2014							

GENEL KURUL TARİHLERİ

2004 GENEL KURULU	03 NİSAN 2005	2011 GENEL KURULU	16 HAZİRAN 2012
2005 GENEL KURULU	19 HAZİRAN 206	2012 GENEL KURULU	08 HAZİRAN 2013
2006 GENEL KURULU	10 HAZİRAN 2007	2013 GENEL KURULU	21 HAZİRAN 2014
2007 GENEL KURULU	20 HAZİRAN 2008	2014 GENEL KURULU	16 MAYIS 2015
2008 GENEL KURULU	20 HAZİRAN 2009	2015 GENEL KURULU	28 MAYIS 2016
2009 GENEL KURULU	29 HAZİRAN 2010	2016 GENEL KURULU	27 MAYIS 2017
2010 GENEL KURULU	26 MART 2011	2017 GENEL KURULU	.....

YK: Yönetim Kurulu / **DK:** Denetleme Kurulu

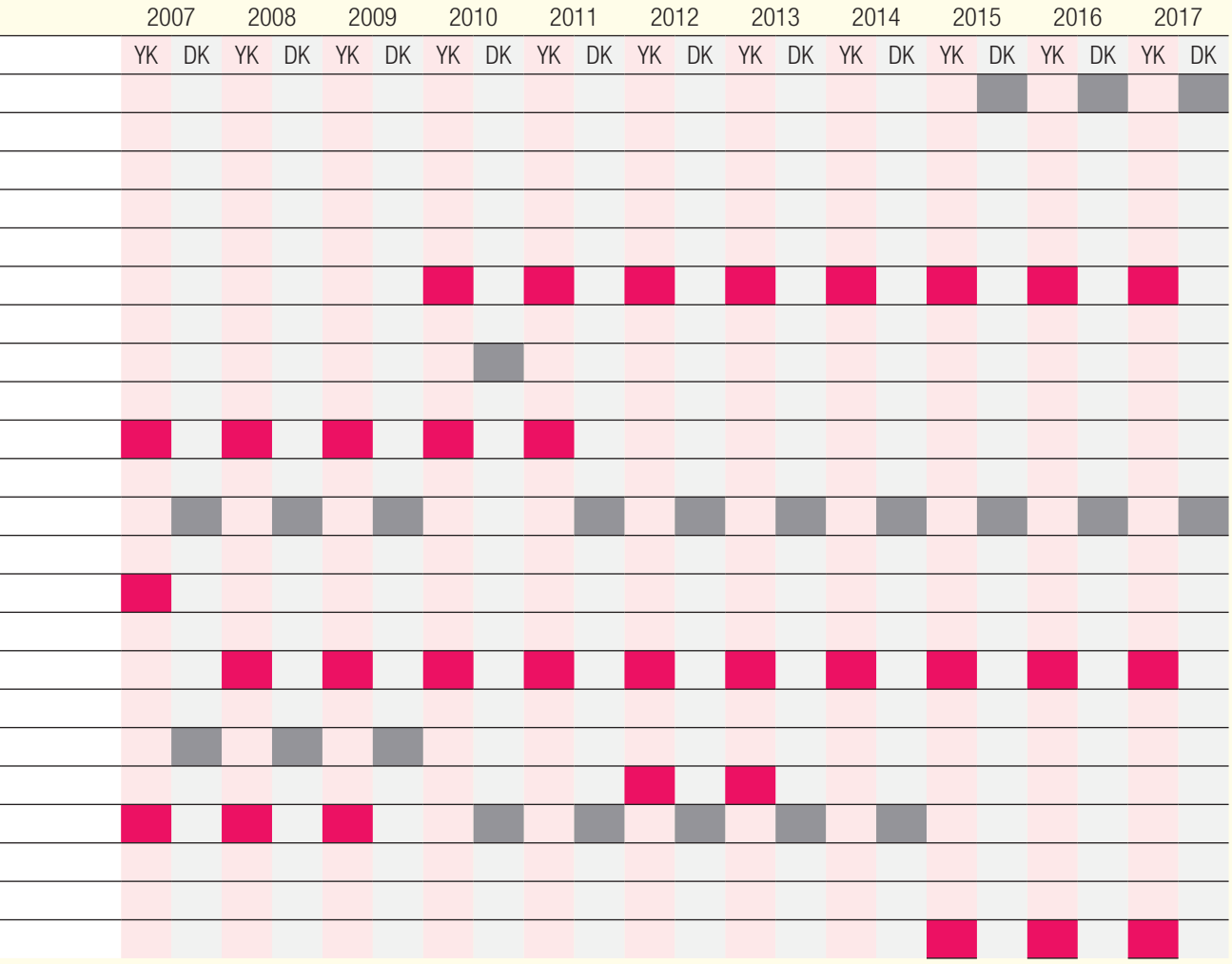

KALKINMA ATÖLYESİ ADRESLERİ
1. ADRES: 8. Cadde 79. Sok No:4/1 Öveçler-Ankara
2. ADRES: Kazım Karabekir Cad. No:39/66 İskitler-Altındağ-ANKARA, Taşınma tarihi 16 Aralık 2006
3. ADRES: Cinnah Cad. 35/16 Çankaya-ANKARA, Taşınma tarihi: 16 Temmuz 2010
4. ADRES: Poligon Sitesi 30-A Dodurga Mah. Türkkonut Çankaya-ANKARA, Taşınma tarihi 30 Kasım 2012
5. ADRES: Üsküp Caddesi Erim işhanı No:16 D:14 Çankaya Ankara Taşınma Tarihi: 1 Temmuz 2015

KA'ya katkı verenler

2002-2018

Abdurrahman Gümüş [Anketör] Ada Karabıyık [Katkı veren] Adnan Dalkılıç [Katkı veren] Ahmet Demirtaş [Katkı veren] Ahmet Okan Çoymak [Saha çalışanı] Aksu Akçaoğlu [Anketör] Ali Divana [Anketör] Ali İhsan Gökçe [Katkı veren] Ali Kaplan [Ortak] Ali Kapucu [Katkı veren] Ali Karakaya [Anketör] Alper Acar [Eski ortak] Andrew Brimmacomde [Editing] Anıl Kemal Aktaş [Katkı veren] Ara Güler [Katkı veren] Aral Sürmeli [Danışman] Atakan Büke [Katkı veren] Aydan Özsoy [Katkı veren] Aydın Yıldırım [Katkı veren] Ayşe Gündüz Hoşgör [Danışman] Ayşe Kudat [Ortak] Ayşegül Oğuz Goodman [Katkı veren] Ayşen Aydemir [Anketör] Azadeh Ghaeini [Katkı veren] Barış Kennedy [Çevirmen] Barış Solakoğlu [Gönüllü] Bedriye Kavak [Anketör] Bekir Çatar [Anketör] Bengi Uğuz [Katkı veren] Berfu Çopur [Katkı veren] Beril Adıkutlu [Katkı veren] Berk Özdemir [Katkı veren] Berkin Şafak Şener [Gönüllü] Bernard Kennedy [Çevirmen] Beste Tahmaz [Gönüllü] Burak Kartal [Anketör] Burcu Gürbüz [Saha çalışanı] Bürge Akbulut [Danışman] Can Çelebi [Katkı veren] Can Gül [Eski ortak] Cansu Çabucak [Asistan] Cansu Düz [Anketör] Cansu Yıldırım [Gönüllü] Carel Zwollo [Gönüllü] Celal İnal [Gönüllü] Cemile Sertkaya [Gönüllü] Cemre Yaşkeçeli [Profesyonel] Cengiz Tapan [Katkı veren] Çağlar Özbek [Katkı veren Çiğdem Sarısaltık [Katkı veren] David Goodman [Katkı veren] Demet Çıtanak [Anketör] Deniz Aldemir [Katkı veren] Deniz Çağlar [Katkı veren] Deniz Kesmez [Profesyonel] Deniz Kiremitçi [Profesyonel] Deniz Öztok [Katkı veren] Deniz Tapan [Katkı veren] Derya Uysal [Gönüllü] Dilare Ecenur Irbık [Gönüllü] Dilek Kuş [Gönüllü] Doğan Keskin [Danışman] Ebru pepedil [Çevirmen] Eda Tüzemen [Katkı veren] Elif Adıbelli Şahin [Uzman] Elif Durmuş [Anketör] Elisabeth Schmit-Heiber [Katkı veren] Emel Özdora [Danışman] Emel Sarıgül [Katkı veren] Emine Koçak [Katkı veren] Emine Merve Keser [Anketör] Ercan Eroğlu [Gönüllü] Erkut Ertürk [Katkı veren] Ertan Karabıyık [Ortak] Esra Arı [Ortak] Esra Başak [Katkı veren] Esra Eryiğit [Saha çalışanı] Fatma Özdemir Uluç [Danışman] Ferdi Tanır [Danışman] Feridun Özgören [Katkı veren] Feyza Taner [Gönüllü] Filiz Ekenel [Saha çalışanı] Florya Doğru [Saha çalışanı] Funda Dağdelen [Katkı veren] Gökçenur Yeşilyurt [Anketör] Gökmen Argun [Katkı veren] Gönül Ekici [Editör] Gülay Toksöz [Katkı veren] Gülhan Kırdı [Katkı veren] Gülper Kıraç [Anketör] Gülşah Özkan [Uzman] Güneşin Aydemir [Katkı veren] Gürsel Gündoğdu [Eski ortak] Güven Cihan [Saha çalışanı] Hacer Foggo [Profesyonel] Hasan Söylemez [Katkı veren] Hatice Kapusuz [Katkı veren] Hayriye Öztürk [Katkı veren] Hilal Avcı [Profesyonel] Hlal

Altıntaş [Anketör] Hüseyin Kete [Anketör] Ilgın Su Çatalkaya [Gönüllü] İbrahim Gümüş [Anketör] İbrahim Sirkeci [Katkı veren] İhsan İznebioğlu [Pofesyonel] İlknur Han [Saha çalışanı] İnan Gündoğdu [Anketör] İrem Açarbiçer [Gönüllü] Jonathan Brown [Katkı veren] Kadir Karahan [Anketör] Kemal Vural tarlan [Gönüllü] Kevser Kayabaşı [Saha çalışanı] Koray Aspit [Anketör] Koray Hoylu [Katkı veren] Kurtuluş Karaşın [Ortak] Kuvvet Lordoğlu [Danışman] M. Berkay Aydın [Anketör] Mahmut Eskiyörük [Katkı veren] Mahmut Sevgi [Ortak] Maria Giovanna Manieri [Katkı veren] Mehmet Şakir Aslan [Katkı veren] Mehmet Büyüktuncay [Katkı veren] Mehmet Kuzu [Gönüllü] Mehmet Salih Özer [Anketör] Mehmet Sobacı [Katkı veren] Mehmet Şakir Arslan [Katkı veren] Mehtap Taşkın [Profesyonel] Melek Nur Kavak [Anketör] Merve Çağşırlı [Anketör] Mine Candar [Katkı veren] Murat Günel [Direktör] Mustafa Akçınar [Anketör] Mustafa Bozkurt [Anketör] Mustafa Divana [Gönüllü] Mustafa Günseven [Anketör] Muzaffer Gülşen [Gönüllü] Nazife Bingöl [Anketör] Necla Bingöl [Anketör] Necmettin Yemiş [Profesyonel] Nergiz Kumbasar [Katkı veren] Neslihan Avcı [Danışman] Neslihan Yaklav [Anketör] Neyyir Bekrtay [Katkı veren] Nilay Keskin Somancı [Uzman] Nizamettin Mengi [Katkı veren] Nur Oturan [Katkı veren] Nurulayn Kavak [Anketör] Onur Yıldız [Katkı veren] Onur Zeka [Anketör] Orhan Aşcı [Uzman] Orhan Kutlu Özdemir [Anketör] Ozan Veryeri [Uzman] Ömer Aktörk [Katkı veren] Ömer Altepe [Anketör] Önder Elci [Profesyonel] Özge Altınyayla [Katkı veren] Özge Konuralp [Eski ortak] Özgecan Doğmuş [Ekip lideri] Özgür Arun [Danışman] Özgür Çetinkaya [Ortak] Özlem Zehir [Katkı veren] Özsel Beleli [Ortak] Pelin Karakaya [Anketör] Ramazan Kılıç [Anketör] Rana Kuddaş [Anketör] Rıza Çağatay [Ortak] Samet Çınar [Anketör] Saniye Dedeoğlu [Danışman] Seda Akço [Danışman] Seda Babur [Saha çalışanı] Seda Solaker [Anketör] Seda Turhan [Saha çalışanı] Seda Yüce [Anketör] Sedat Polat [Anketör] Sedat Şahin [Anketör] Sedef Orman [Uzman] Selçuk Karadeniz [Anketör] Selin Akkoç [Gönüllü] Selin Korkmaz [Anketör] Senem Kudat [Eski ortak] Serap Kurt [Anketör] Serdağ Açıkgöz [Katkı veren] Serpil Baydağ [Katkı veren] Sevgi Gül [Eski ortak] Sibel Kalaca [Danışman] Simel Eşim [Katkı veren] Sinem Bayraktar [Direktör] Sultan Gündüz [Katkı veren] Şafak Kılıçtepe [Katkı veren] Şahin Antakyalıoğlu [Avukat] Şeyda Kete [Anketör] Tahir Dadak [Eski ortak] Taner Altepe [Anketör] Tanju Kuruöz [Ortak] Tansu Gürpınar [Katkı veren] Tuba Çameli [Eski ortak] Tuğba Atalar [Ortak] Tuncay Can [Saha çalışanı] Türker Koçaş [Anketör] Ufuk Coşgun [Ortak] Uğur Abidin Sezici [Anketör] Uğur Budak [Katkı veren] Umut Ayhan [Anketör] Ümran Çekmez [Saha çalışanı] Ünal Örnek [Katkı veren] Vedat Arık [Katkı veren] Vedat Ekin [Anketör] Yagmur Aksoy [Gönüllü] Yasemin Dut [Gönüllü] Yeliz Pala [Gönüllü] Yeşim Yasin [Danışman] Yıldıray Lise [Ortak] Yiğit Aksakoğlu [Eski ortak] Yücel Çağlar [Gönüllü] Zeliha Silleli [Gönüllü] Zeynep Diker [Anketör] Zeynep Hamurdan [Gönüllü] Zübeyde Kılıç [Saha çalışanı]

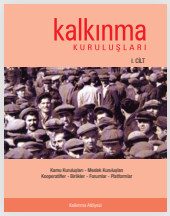
kalkınma
KURULUŞLARI
I. CİLT
Kamu Kuruluşları - Modelik Kuruluşlar
Kooperatifler - Birlikler - Forumlar - Platformlar
Kalkınma Atölyesi

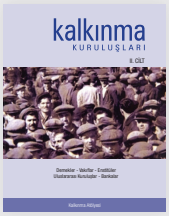
kalkınma
KURULUŞLARI
II. CİLT
Demekler - Vakıflar - Eneflikler
Uluslararası Kuruluşlar - Bankalar
Kalkınma Atölyesi

MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİ VE ÇOCUKLAR
SORUN ANALİZİ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

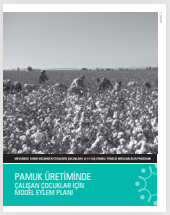
PAMUK ÜRETİMİNDE
ÇALIŞAN ÇOCUKLAR İÇİN
MODEL EYLEM PLANI

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ
ŞEKER PANCARI ÜRETİMİNDE
ÇALIŞAN ÇOCUKLAR İÇİN
MODEL EYLEM PLANI

ÇUKUROVA'DA MEVSİMLİK
TARIM İŞLERİNDE
ÇALIŞAN ÇOCUKLAR İÇİN
MODEL EYLEM PLANI

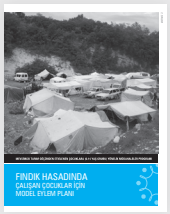
FINDIK HASADINDA
ÇALIŞAN ÇOCUKLAR İÇİN
MODEL EYLEM PLANI

MEVSİMLİK TARIM GÖÇÜNDEN ETKİLENEN
6-14 YAŞ GRUBU ÇOCUKLAR İÇİN
TEMEL ARAŞTIRMA

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ
ESKİŞEHİR İLİNDE BİTKİSEL
ÜRETİMDE ÇALIŞAN ÇOCUKLAR

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ
MALATYA İLİNDE KAYISI
HASADINDA ÇALIŞAN ÇOCUKLAR

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ
ADANA İLİNDE BİTKİSEL
ÜRETİMDE ÇALIŞAN ÇOCUKLAR

İLETİŞİM FAALİYETLERİ
ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİN

DÜNYADA, TÜRKİYE'DE VE ADANA'DA ÇOCUK İŞÇİLİĞİ NEDİR? NASIL ÇÖZÜLÜR?

FINDIK HASADININ OYUNCULARI

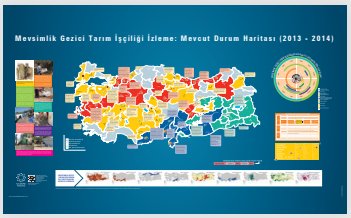
Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliği İzleme: Mevcut Durum Haritası (2013 - 2014)

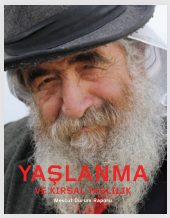
YAŞLANMA
VE KIRSAL YOKSULLUK
Mevcut Durum Raporu

ARICILIK
BEEKEEPING
MEVCUT DURUM RAPORU

ARICILIK
Beekeeping
MEVCUT DURUM RAPORU

The COOP
Vaka Analizi

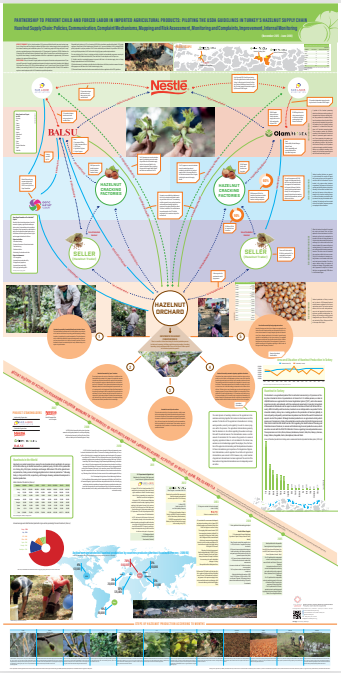
Nestlé
BALSU
HAZELNUT SECTORS
SELLERS
SELLERS
HAZELNUT SECTORS

SÜTÜ GELEN EMEĞİN DAYANIŞMASI
TİRE SÜT KOOPERATİFİ
Vaka Analizi

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN İŞ HAYATI VE İNSAN HAKLARI REHBER İLKELERİNİN
UYGULANMASI
Engin Yıldırım

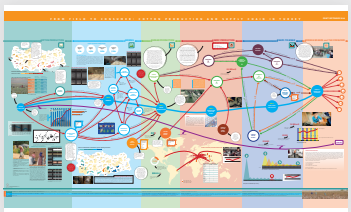

Partnership to Eliminate Child Labor and Forced Labor in Imported Agricultural Products:
Piloting the USDA Guidelines in the Hazelnuts Supply Chain in Turkey

Türkiye'de Mevsimlik Tarımsal Üretimde
YABANCI GÖÇMEN İŞÇİLER
Mevcut Durum Raporu
YOKSULLUK NÖBETİNDEN
YOKSULLARIN REKABETİNE

TÜRKİYE'DE MEVSİMLİK TARIMSAL ÜRETİMDE
YABANCI GÖÇMEN İŞÇİLER
POLİTİKA ÖNERİLERİ

TARIMSAL ÜRETİMDE GÖÇMEN İŞÇİ İSTİHDAMI
ÖĞRENİLEN DERSLER RAPORU
SAYILAR MI? HAKLAR MI?

İŞ DÜNYASI VE
İNSAN HAKLARINA
DAİR REHBER
İLKELER

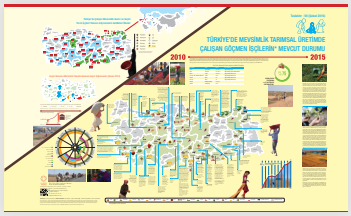
TÜRKİYE'DE MEVSİMLİK TARIMSAL ÜRETİMDE
ÇALIŞAN GÖÇMEN İŞÇİLERİN* MEVCUT DURUMU
2010
2015

Mevsimlik Tarımsal Üretimde Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi
Yasal ve Kurumsal Boşlukların
Azaltılması Projesi

Arı Dostu Kent
Kalkınma Atölyesi'nin
Arı Dostu Kent Programı I-bakkında

EĞİTİM ATÖLYESİ

"HAYDI GEL, KÖYÜMÜZE GERİ DÖNELİM..."
ZİNGAL
Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliği
YOKSULLUK ELEKTRİK
Carel ZWOLLO
Kışlık yağınca n'olur?
YAŞLILIK ALGISI ARAŞTIRMASI
YAŞLANMA ve KIRSAL YAŞLILIK
Ayşe KUDAT
YAŞLANMA
"BAL ORMANLARI"DA OLUŞTURULMALI ARI DERSLERİ
DOĞA KORUNMA KÖRÜLÜNMESİNDE MÜCÜLÜM
CARLA MAŞINA
YÜCEL ÇAĞLAR
Carel Zwollo
Ayşe KUDAT
YÜCEL ÇAĞLAR
TANSU GÜRPINAR
Doğayla Geçen Yıllar
Olduğu Gibi
Güler Yücel
KADIN YÖKSÜNDÜ
KADIN
ÇOBANLARA SAYGI
ÇOBANİSTAN
Çobanlık İçimizdeki Göçebe
Program Bileşenleri
SOSYAL MEDYA
YAYIN SETLERİ
Türkiye'deki Çukurova Bölgesinde Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde Yer Alan Göçmen Nüfusun Korunma ve Temel İhtiyaçlarının Karşılanmasına Dair Haritalama Çalışması
Türkiye'nin Güneyindeki Suriyelilerin ve Göçmenlerin Korunma ve Sağlık Koşullarının İyileştirilmesi Projesi
Bereketli Topraklar Zehir Gibi Yaşamlar
Adana Ovası'nda Suriyeli Göçmen Mevsimlik Tarım İşçileri Haritası
Suriyeli Dom Göçmenler
En Alttakiler
Yoksulluk ve Ayrımcılık Arasında Göç Yollarında
SURİYELİ DOM GÖÇMENLER MEVCUT DURUM ARAŞTIRMASI
Geçmişten Günümüze Adana Ovası'nda Mevsimlik Tarım İşçileri ve Çocukları
ADANA'DA MEVSİMLİK TARIMDA ÇOCUK İŞÇİLİĞİYLE MÜCADELE MODELİ:
Ürünler, Hizmetler, Coğrafyalar, Aktörler - Roller ve Sorumluluklar

İŞ BİRLİĞİ YAPILAN, DANIŞMANLIK HİZMETİ VERİLEN KURUM VE KURULUŞLAR

Elçilikler

British Embassy Ankara

Kingdom of the Netherlands

BM Kuruluşları

unicef

International Labour Organization

UNDP

gef SGP GEF Küçük Destek Programı Türkiye

STK'lar

AÇEV ANNE ÇOCUK EĞİTİM VAKFI

HRANT DINK VAKFI HRANT DINK FOUNDATION ՀՐԱՆՏ ԴԻՆՔԻ ՀԻՄՆԱՐԿ

MAYBİR

SivilDüşün

STGM

HasNa

Bernard van Leer FOUNDATION

GOAL

FAIR LABOR ASSOCIATION

UTZ Certified

CONTRATADOS

Uluslararası Kuruluşlar

European Schoolnet

Firmalar

FERRERO

Statkraft

srm Danışmanlık Social Risk Management

büro hümanist

JTI

btc

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

ÜYESİ OLUNAN AĞLAR

Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı

MİGA Mevsimlik İşçi Göçü İletişim Ağı

CCRM CROSS-REGIONAL CENTER FOR REFUGEES AND MIGRANTS the arab euro med network

KA

Ya yeni bir
yol bulacağız
ya da yeni bir
yol açacağız

...